

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞME AÇISINDAN GÜNEY
MARMARA GENÇ ÇİFTÇİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UĞUR ÇOBAN

BALIKESİR, 2020

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞME AÇISINDAN GÜNEY
MARMARA GENÇ ÇİFTÇİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UĞUR ÇOBAN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. SÜHEYLA SARITAŞ

BALIKESİR, 2020

T.C.

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı'nda 201412541009 numaralı öğrencisi Uğur ÇOBAN'ın hazırladığı "Sosyo-Kültürel Değişme Açısından Güney Marmara Genç Çiftçileri Üzerine Bir Araştırma" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 08.05.2020 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına ~~OY BİRLİĞİ~~/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Süheyla SARITAŞ

Üye
Dr. Öğr. Üye. Zehra Nurdan ATALAY

Üye
Dr. Öğr. Üye. Barış ŞENLİSNA

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

2.../06./2020
Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ÖNSÖZ

Sosyo-Kültürel Değişme Açısından Güney Marmara Genç Çiftçileri Üzerine Bir Araştırma başlıklı bu araştırmanın amacı, sosyo-kültürel değişimin Güney Marmara genç çiftçileri üzerindeki etkilerini derinlemesine analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılardan elde edilen verilerle birlikte aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır. Çalışmamız kırsal alan sosyolojisi literatürüne sağlayacağı katkı ve çiftçilik ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yeni bir perspektif kazandırması açısından önemlidir. Genç çiftçiler ile ilgili literatür incelendiğinde konuyla ilgili yaygın olarak kabul görmüş bir kuram ya da modele rastlanılmamıştır. Bu çerçevede Güney Marmara Bölgesi özelinde yapılan çalışma kapsamında; sosyo-kültürel değişikliklerin genç çiftçi üzerinde ne tür dönüştürücü etkilerinin olduğu ve genç çiftçinin kendi yaşamı ile birlikte çevresindeki sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri nasıl anlamlandırdığı çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Çalışma öncesi konu seçiminde, çalışmanın ortaya çıkışında ve araştırma sürecinde danışmanlık verirken daima hoşgörülü olan Prof. Dr. Süheyla SARITAŞ'a ve araştırmaya katkı sunan eleştirmen ve katılımcılara teşekkür ederim.

BALIKESİR, 2020

UĞUR ÇOBAN

ÖZET

SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞME AÇISINDAN GÜNEY MARMARA GENÇ ÇİFTÇİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÇOBAN, Uğur

Yüksek Lisans, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Süheyla SARITAŞ

2020, 85 Sayfa

Sosyo-Kültürel Değişme Açısından Güney Marmara Genç Çiftçileri Üzerine Bir Araştırma çalışmamızın amacı; sosyo-kültürel değişimin Güney Marmara genç çiftçileri üzerindeki etkilerini, çiftçiliğin geleceğine dair beklentilerini ve 2019 yılına dair çiftçilik algılarını ortaya koymaktır. Çalışma bu konuları araştırmak için genç çiftçilerin çiftçilik deneyimlerine odaklanmaktadır. Araştırma, fenomenolojik analiz kullanılan bir nitel durum çalışması olmakla birlikte çiftçilik ile ilgili konulara genç çiftçilerin bakış açısıyla yeni bir argüman getirmektedir. Çalışmamızda Güney Marmara Bölgesi'nde yaşayan 20 genç çiftçi ile mülakat yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen ana bulgular ve sonuçlara göre genç çiftçiler yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına bağlı olarak, sosyo-kültürel değişmeyi farklı algılamalara sahip olsalar da çiftçilik bağlamında ortak anlamlandırmaları mevcuttur. Toplumsal bağlamda çiftçiliğe dair genel yargılardan genç çiftçiler de etkilenmektedir. Bu etkilenme durumunda buldukları kırsal çevrede sosyal yalnızlık yaşasalar da gelenekselden farklı olarak yeni kültürel değerlere yönelmeye ve çözümler üretmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Yüzyıllardır kırdan kente doğru yönelen göçün varlığı bilinmektedir. Bu göç hala devam ediyor olsa da kentsel yaşamı sürdüremeyen ve bazı ekolojik farkındalıklara sahip birey ve toplulukların kıra doğru yöneldikleri bir gerçektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-Kültürel Değişme, Genç Çiftçi, Sürdürülebilir Tarım.

ABSTRACT

THE ASPECT OF SOCIO-CULTURAL CHANGE FOR SOUTH MARMARA'S YOUNG FARMERS

ÇOBAN, Uğur

Master Degree, Department of Sociology

Thesis Advisor: Prof. Dr. Süheyla SARITAŞ

2020, 85 Pages

The purpose of this study called *The Aspect of Socio-Cultural Change for South Marmara's Young Farmers* is to analyze the effects on socio-cultural change among young farmers, their expectations about the future, and their perceptions about farming in 2019. In order to investigate these themes, this study focuses on young farmers' farming experiences. The research concentrates on both a phenomenological analysis with qualitative case study and presents arguments of young farmers' perspectives. In this study there are 20 young farmers interviewed living in South Marmara.

According to the data and results obtained in the research, the young farmers have different perceptions about their personal positions such as ages, gender and education. They have also common meanings in the context of farming. In social context, the young farmers have been also affected about the context of traditional farming. In case of this effect, it is determined that despite of the feeling of social loneliness among young farmers, their rural environment coincide in channeling themselves to new cultural values and finding solutions apart from traditional knowledge. It is known that there has been migration from rural to urban areas for centuries. Although this migration is still in continuing, it is true that individuals and communities who are not able to have some ecological awareness are heading towards the countryside.

Keywords: Socio- CulturelChange, YoungFarmer, SustainableAgriculture

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Fenomenoloji Yöntemi	6
2.1.2. Tarım, Çiftçi ve Genç Çiftçi	7
2.1.2.1. Tarihsel Süreçte Tarım ve Çiftçilik	8
2.1.2.2. Köy, Tarım, Çiftçi ve Sosyoloji	9
2.1.2.3. Türkiye’de Köy, Tarım, Çiftçi ve Sosyoloji	11
2.1.2.4. Kırsal Alanlar ve Göç Olgusu	16
2.1.2.5. Sürdürülebilirlik ve Genç Çiftçi	18
2.1.2.6. Sürdürülebilirlik ve Kooperatif	19
2.1.2.7. Genç Çiftçi ve Genç Çiftçi Projesi	19
2.1.2.8. Çiftçi Eğitimi	20
2.1.3. Sosyo-Kültürel Değişme ve Genç Çiftçi	22
2.1.3.1. Sosyo-Kültürel Değişme, Gıda Güvencesi ve Güvenilir Gıda	24
2.1.4. Güney Marmara Genç Çiftçileri	26
2.1.4.1. Güney Marmara’ da Yatırım İmkanları	26
2.1.4.2. Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri	27

2.2. İlgili Araştırmalar.....	32
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Evren ve Örneklem	34
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	35
3.4. Veri Toplama Süreci	35
3.5. Verilerin Analizi	36
4. BULGULAR VE YORUMLAR	37
4.1. Demografik Bilgiler	38
4.2. Nitel Veriler	46
4.2.1. Genç Çiftçilerin Çiftçiliği Tercih Etmelerindeki Etkenler	46
4.2.2. Kırsalda Yaşam ve Çiftçiliğin Genç Çiftçiler İçin Anlamları.....	49
4.2.3. Kırsal Kalkınmanın Genç Çiftçilere Etkileri.....	50
4.2.4. Tarımsal Sürdürülebilirliğin Genç Çiftçilere Etkileri	53
4.2.5. Organik Tarım ve Genç Çiftçi	56
4.2.6. Genç Çiftçi ve Sosyo-Kültürel Değişme.....	58
4.2.7. Genç Çiftçinin Gelecek Beklentileri	59
4.2.8. Kooperatif ve Genç Çiftçi	60
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	61
5.1. Sonuçlar	61
5.2. Öneriler	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	71

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Güney Marmara Bölgesi 2011 Yılı Nüfusları.....	28
Çizelge 2. İllere Göre Köy Nüfuslarındaki Artma ve Azalmalar.....	28
Çizelge 3. Türkiye’ de Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı.....	29
Çizelge 4. Güney Marmara Bölgesi Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı...30	
Çizelge 5. İllere Göre Ortanca Yaş Değerleri.....	31
Çizelge 6. Demografik Veriler-Yaş.....	38
Çizelge 7. Demografik Veriler-Eğitim.....	39
Çizelge 8. Demografik Veriler-Meslek.....	41
Çizelge 9. Demografik Veriler-Medeni Durum.....	43

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Demografik Veriler-Çocuklu ve Çocuksuz Çiftçiler.....	45
Şekil 2. Genç Çiftçilerin Çiftçiliği Tercih Etmelerindeki Etkenler.....	46

1. GİRİŞ

Tarım kavramı sosyal bilimler tarafından farklı ve çeşitli açılardan ele alınan bir alandır. Bu nedenle kavramın pek çok tanımı bulunmaktadır. En genel tanımı ile tarım, bitki ve hayvan ürünlerinin teknik koşullar altında en ekonomik yollardan elde edilmesi ve pazarlanması faaliyetleridir (Terimler Sözlüğü, 2015:280). Tarım, insanoğlunun ilk ekonomik faaliyetlerinden biri olup, doğayla insan arasındaki etkileşimin en yoğun yaşandığı sektördür (Mollavelioğlu, 2009). İnsanlığın bin yıllar önce ürettiği ve topladığı tahılı depolamanın yaşamsal önemini fark etmesi ile birlikte ilk yerleşik köylerin kurulmasından, günümüzdeki endüstriyel tarım uygulamalarına kadar geçen süreçte tarımsal faaliyetler geçimlik aile üretimlerinin dışına çıkıp teknolojiyle tanışarak değişime uğramıştır. Bu değişim ile birlikte insanların sosyal ilişkilerinde de dönüşümler yaşanmış ve her tarımsal üretim modeli yeni bir ilişkilenmeyi ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu ilişkilenmeler, kırsal alanlardaki mevcut nüfusun çoğunluğu sadece tarımsal üretim içinde faaliyet gösterirken yeni iş kollarının da gelişmesini sağlamıştır.

Tarım ve zanaat alanları özellikle son iki yüz yılda endüstrileşme sürecini yaşamıştır. Bu süreç sonunda özellikle modern çağla birlikte alanda uzmanlaşma etkili olmuş ve tarım başka bir işin yanında ikincil üretim alanı olarak değerlendirildiğinden tarımsal üretimde uzmanlaşma düşük seviyelerde kalmıştır. 2000’li yıllarda ise tarımsal üretimden süresiz kopuşlar yaşanmaya başlamıştır. Cumhuriyet dönemi boyunca yapılan nüfus sayımlarında mutlak bir artış gösteren kent nüfusu 1985 yılı nüfus sayımı ile köy nüfusunu geçmiştir. Aynı dönemlerde oransal olarak sürekli azalan köy nüfusu mutlak olarak artmaya devam etmekteyken ilk kez 1990 yılı nüfus sayımlarında mutlak olarak da azalma göstermiştir (Akşit, 1998). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2019 yılı verilerine göre, 2000 yılında toplam nüfusun %35,1’i belde ve köylerde yaşarken bu oran 2019 yılında ise %7,2 olarak kaydedilmiştir (TÜİK, 2019). Kırsal alan nüfuslarında yaşanan söz konusu sürekli veya dönemsel hızlı düşüşler kırsal alanlardaki değişimlerin anlaşılabilmesi için bugün detaylı araştırmaların yapılmasının önemini ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet’in kurulduğu 1923 yılından 1970’li yıllara kadar, Türkiye, tipik bir az gelişmiş ülke olarak tarımsal üretimde istikrarsızlıkların yaşandığı yapısını sürdürmüştür

(Kazgan, 2017). Türkiye’de kır sosyolojisi alan araştırtmaları genel olarak 1930’larda başlar. 1930’larda Türkiye nüfusunun %75 kadarının köyde yaşıyor olması sebebiyle ülke kalkınmasının köylünün kalkınmasına bağlı olduğu görüşü yaygın olmakla birlikte kapitalizmin 1929 yılı buhranının da köylülüğün ön plana çıkarılmasında etkili olduğu düşünülmektedir (Arslan, 2019). 1970 sonrası yıllarda tarımdaki dnemselliklerin genel ekonomideki etkisi giderek azalmaya başlamıştır. Bunun sebebi olarak gelişen teknoloji ile coğrafı şartlara bağlı olarak yapılan üretim azalması ve tarımsal üretime zarar veren diğer biyolojik etkenlerin ilaç ve gübre kullanımları ile azaltılmaya başlaması gösterilebilir (Kazgan, 2017). 1980’li yıllarda tarımın gayri safi milli hasıladaki (GSMH) payı %25 in, 2000’lerde ise %15’in altına düşmüştür. Bundaki en büyük pay ise tarımdan bağımsız sanayi kollarının çeşitlenmesi ve ihracattaki paylarının giderek artması olarak değerlendirilebilir (Kazgan, 2017). Bu ekonomik ilişkiler sosyal bilimlerin araştırma alanlarını etkilemiş ve 1990’lı yıllar kır sosyolojisine olan ilginin azalmasına neden olmuştur. 2010’lardan itibaren sürdürülebilirliğin önemi ve “tersine g” kavramının kamuoyunda çokça yer almaya başladığı ve bu iki söylemin tarım ile ilişkilendirilmesi ile yeniden sosyal bilimlerin ilgisinin kırsal alanlara yöneldiği görünmektedir. Burada hazırlayıcı etkenler olarak da küreselleşme ve metropolleşmenin giderek artması ile kent hayatının zorluklarının son otuz yıllık süreçte çokça gündemde kalmış olması gösterilebilir.

Yaşanan g hareketlilikleri ile tarımsal üretime katılım oranında ve üretim şekillerinde bazı değişikler yaşanmıştır. Bu değişimler üretim alanı olarak coğrafı şartlara bağlı olan tarım faaliyetlerinin belirleyiciliğinin yanı sıra, yeni ve çok yönlü tarım politikalarının geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Kırsal kalkınma politikaları, teknolojik ve sosyo-ekonomik faktörlerin etkisiyle dönemsellik olarak değişmiştir. 1960’larda modernizasyon, 1970’lerde devletin müdahalesi, 1980’lerin serbest pazarı, 1990’larda katılım ile biçim verilen bu farklılaşmalar Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarında da yansıma bulmuştur. 2000’li yıllar ise kırsal kalkınma planları üzerinde 2005 yılı Avrupa Birliği’ne (AB) tam üyelik müzakereleri etkili olmaya başlamıştır. Yine aynı etki ile 25.01.2006 tarihinde 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun kabul edilmiş ve devamı olarak 25.07.2009 tarihinde 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile araştırma blėemizde faaliyet gösteren Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) kurulmuştur. Kalkınma planlarının devamı olarak 2016 yılında Genç ifti Projesi uygulamaya konmuştur. 24 Mart 2018 tarihli Resmi Gazete (RG) genç iftiyi şöyle tanımlar: 18-40 yaş aralığında, kırsal alanda ikamet eden veya etmek isteyen ve tarımsal

faaliyet gösteren veya göstermek isteyen gerçek kişiler (Resmi Gazete, 24.03.2018). Tarımsal üretimin sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından genç nüfusu kapsayan tarım politikalarının oluşturulmaya devam etmesi ulusal anlamda önem arz etmektedir.

Köylü ekonomisinin tasarrufu dışında gelişen çiftçilik, tarih boyunca aldığı uygulama şekilleri ve farklı kalıplarda görülen çeşitliliği nedeniyle tespit ve tanımlamalarda bulunması güç bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır (Keyder, 1998). Tarım konusu ekonomi politikaları ekseninde ele alınabileceği gibi çiftçiliği eyleyen kişiler olarak çiftçilerin de süreç içindeki yorumları tanımlara ulaşmak açısından faydalı olacaktır. Son yıllarda çiftçiler ile ilgili hazırlanan akademik çalışmalar genel olarak ziraat, tarım ekonomisi ve iktisat alanlarında yapılmakta ve çalışmaların sonuçları genelde nicel verilere dayanmaktadır. Bir sosyal etkileşim alanı olarak çiftçiliğe ve tarımın niteliğine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda “*Sosyo-Kültürel Değişme Açısından Güney Marmara Genç Çiftçileri Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı tez çalışmamız genç çiftçilerin çevresini algılama ve yorumlamaları üzerinden bir veri sunmayı amaçlamaktadır.

Güney Marmara Bölgesi’nde aktif olarak çiftçilik ile uğraşan genç çiftçilerin hedef olarak belirlendiği çalışmamızda; genç çiftçilerin çiftçiliğe ve kırsal alanlara hangi anlamları yükledikleri, kültürel değişimlerden nasıl etkilendikleri, çiftçilik faaliyetleri ile ilgili memnuniyet durumları ve gelecek kaygıları, tehditler, riskler ve sosyo-kültürel değişmeyi doğrudan etkileyen kırsal kalkınma uygulamalarıyla etkileşimleri ortaya konmuştur. Çalışmamız; Güney Marmara Bölgesi’nde yaşayan 20 genç çiftçiden, görüşme formu ile elde edilen veriler ve verilerin analiziyle sınırlıdır. Çalışmanın ilk bölümünde, araştırmanın problemi, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. Daha sonra çalışmamızda kullanılan metodolojik yöntem olarak fenomenoloji ve kuramsal çerçeve hakkında bilgiler verilmiştir. Sosyo-kültürel değişimlerin genç çiftçiler üzerindeki etkilerine katılımcılardan elde edilen bulgular bağlamında değinilmiş ve sonuç bölümüyle son değerlendirme yapılarak çalışma bitirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Sosyo-Kültürel Değişme Açısından Güney Marmara Genç Çiftçileri Üzerine Bir Araştırma konulu tez çalışması sembolik etkileşim ve fenomenoloji kuramında mikro ölçekli bir inceleme alanına sahiptir. Bu çerçevede Güney Marmara Bölgesi özelinde yapılan çalışma kapsamında; sosyo-kültürel değişimlerin genç çiftçiler üzerinde ne tür dönüştürücü etkilerinin

olduğu, bu değişmelerin genç çiftçilerin gelecek kaygısı, tehdit ve risk algılarını nasıl etkilediği ve genç çiftçi bireylerin tüm bunları nasıl anlamlandırdığı çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sosyo-kültürel değişmenin Güney Marmara genç çiftçileri üzerindeki etkilerini derinlemesine analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılardan elde edilen verilerle birlikte aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır.

- Sosyo-kültürel değişmelerin genç çiftçiler üzerindeki etkileri nelerdir?
- Genç çiftçiler için çiftçi olmak bir seçim mi bir zorunluluk mudur?
- Genç çiftçilerin günümüzde ve gelecekte çiftçilik kariyerlerine dair beklentileri nelerdir?
- Genç çiftçiler özelinde yeni tarım politikaları geliştirmenin önemi nedir?
- Güney Marmara genç çiftçilerinin genel olarak çiftçiler arasındaki yerindedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmamız öncelikli olarak kırsal alandaki toplumsal etkileşimlere dair bulgular içermesiyle önemlidir. Genç çiftçi ve kırsal alan ilgili çalışmalar genel olarak ziraat, iktisat ve ekonomi alanlarındadır ve çoğunluğu nicel araştırma olarak değerlendirilmiştir. Sosyo-kültürel değişmelerin bireyleri dolayısıyla da toplumu etkilemesi sebebiyle genç çiftçiler ile ilgili nitel araştırmaların yapılması önem arz etmektedir. Literatürde gençlik sosyolojisi çalışmalarına rastlanılsa da bu çalışmaların çiftçi gençleri kapsamadığı ve genelde araştırma içinde kırsal alan nüfusu bazında nicel olarak değerlendirildikleri tespit edilmiştir. Oysaki kırdan kente uzun yıllardır yönelmiş olan göç sağlıklı bir hale getirilmek isteniyorsa kırdaki genç çiftçiler için de kentteki gençlerde olduğu gibi sosyal bilimlerin çalışmalar yapması gerekmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Çalışma kapsamında görüşme yapılan genç çiftçilerin, sorulan sorulara içtenlikle ve doğru cevaplar verdikleri, çalıştıkları üretim alanlarına dair verdikleri yanıtların o alanlar için doğru olduğu ve alanı yansıttığı varsayılmıştır. Toplumda genç çiftçinin yeri, sürdürülebilirlik

ve gıda açısından kendi kendine yeterli bir toplum için önemlidir. İnsanlık diğer tüm üretim alanlarına duyduğu ihtiyaç gibi tarımsal üretim alanlarına da ihtiyaç duyar.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın veri kaynağı, güncel olarak çiftçilik deneyimine devam eden ve 18-40 yaş aralığındaki tabakalı amaçlı örneklem ile seçilmiş Güney Marmara Bölgesi'nde yaşayan 10'u kadın 10'u erkek olmak üzere toplam 20 genç çiftçiden oluşmaktadır. Araştırma süreci 01.03.2019 ve 02.12.2019 tarihleri ile sınırlıdır. Çalışma içinde belirtilen veriler 20 genç çiftçiye uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı data, ulusal tez merkezinde yayınlanan tezler, ulaşılabilen makaleler, kitaplar ve devlet kurumlarına ait raporlar ile sınırlıdır. Genç çiftçiler ile yapılan görüşmeler 30-40 dakika aralığında tutularak görüşme formundaki sorulara cevaplar toplanmaya çalışılmıştır. Görüşmede sunulan görüşme formundaki sorulara genç çiftçilerin verdikleri cevaplar baz alınmıştır. Araştırmanın kapsamını; genç çiftçilerin, çiftçilik deneyimleri süresince yaşadıkları, sosyo-kültürel değişme ile ilişkilerini, deneyimlerini ve çiftçiliğin geleceğine dair olan tahayyülleri oluşturmaktadır. Bu araştırma nitel veri toplama yöntemlerinden mülakat (görüşme) yöntemi ile sınırlıdır. Dolayısıyla araştırma bulgularının genellenebilirliği sınırlıdır. Daha geniş kapsamlı bulgular elde edebilmek için araştırmanın coğrafi olarak genişletilmesi ve diğer bölgelerde yaşayan genç çiftçilerin de araştırmaya dahil edilmesi faydalı olacaktır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Fenomenoloji Yöntemi

Araştırmamız genel olarak genç çiftçilerin, sosyo-kültürel değişimlerden nasıl etkilendiği ve bu etkileşimlere yüklediği anlamları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmamız sembolik etkileşim ve fenomenoloji kuramının çerçevesinde mikro ölçekli bir inceleme alanına sahiptir. Semboller, simgeler ve fenomenoloji kuramı arasında bir bağ vardır. Simgesel algının önemli bir ayrıntısı da semboller ve simgelerdir. Bunlar birey için anlamı olan öğrenilmiş uyarıcılar olup soyut bir özelliğe sahiptirler. Kültür ile aralarında yakın bir ilişki vardır. Çünkü anlamlar, semboller ve simgelerle aktarıldığında, bireyin dahil olduğu toplumun ortak değerlerini ve kültürlerini de yansıtmaktadırlar (Solak, 2017). Sembolik etkileşimcilik, 20. yüzyılın başında hızlanan endüstrileşme ve kentleşme süreçleri çevresinde, sosyal değişimi anlamlandırıp, buradan kaynaklı sorunları çözmeye yönelmiş; sosyal davranışı sistematik olarak analiz etmeye aracı bir teorik bakış açısıdır. Bu tarafıyla sosyal bilimler alanındaki yorumlayıcı yaklaşımlardan biridir. Sembolik etkileşimciliğin dayandığı temel, insan eyleminin her zaman aktörün karşılaştığı bir durum içinde meydana geldiği ve aktörün bu durumu yorumlayarak aktarması temelinde eylemde bulunmasıdır (Morva, 2017).

Bu çalışmada mülakat tekniğinden faydalanılmıştır. Bir nitel araştırma tekniği olarak mülakatlar katılımcılara hislerini, deneyimlerini ve yorumlarını ifade etme olanağı vermesinden ötürü yaygın olarak kullanılmaktadır. Yürütülen bu araştırma için yarı yapılandırılmış mülakat biçimi seçilmiş ve belirlenen sorular çerçevesinde başlayan görüşme, konuşmanın değişen içeriğine göre farklı sorular eşliğinde devam ettirilmiştir. Bu sebeple her bir görüşme, katılımcıların öncelediği fikirler doğrultusunda fakat değişim fenomeni merkezde tutularak farklılaşmıştır. Araştırmacılar ele alınan fenomenlerin ardıllarına bakmalı ve bunu yapabilmek için nitel yaklaşımlardan faydalanmalıdır. Böylece insanların algıları ve ne düşündüğü niceliksel bir yaklaşıma oranla daha net ortaya konulabilecektir (Sabancı, 2018). Araştırmanın anlamlı sonuçlar vermesine yardımcı olacağı düşüncesiyle araştırmada

niteliksel metot kullanılmış ve niteliksel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım takip edilmiştir. Fenomenolojik yaklaşımın amacı, günlük hayat içindeki fenomen etrafında şekillenen konunun ana yapısını açıklamaktır (Sabancı, 2018).

Bireyin, dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılaması ve yorumlaması ile oluşan kişisel yaşamı fenomen olarak tanımlanır. Bireyin davranışlarını şekillendirmesindeki en önemli faktör, bireyin o an kendini ve çevresini anlamlandırma biçimi olarak fenomenolojik alanıdır. Bu alan ile birey kendini ötekilerden ayırt ederek bir kendilik olarak ayırt ettiği ve kendisini ortaya koyduğu zihinsel, bedensel ve sosyal farklılıklarının toplamında bir benlik inşa etmektedir (Ertürk ve Eray, 2016: 14). Fenomenolojik araştırmaların başlangıcı kişisel tecrübelerdir. Bu gibi araştırmalarda ilksel ve öznel deneyimler ile bilgi elde edilmektedir. Araştırmanın katılımcılarını ise bu türden tecrübeleri deneyimlemiş ya da deneyimlemekte olan bireyler oluşturmaktadır. Fenomenolojik araştırmalarında en temel veri toplama araçları görüşmelerdir. Bu araştırmalarda uygulanan görüşmeler yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış görüşmelerdir. Bu görüşmelerin uygulaması sorulara ya da araştırmacının yöntemlerine göre değişebilir. Fenomenolojik araştırmalarda genel olarak yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmaktadır. Ancak örneklem grubuna ulaşma bakımından telefon ile elektronik posta ile veya sosyal medya üzerinden görüşme yapmak da mümkün olabilmektedir (Güder, 2019). Fenomenolojik araştırmalarda, öznelerin bir fenomenle ilgili tanımlamaları yanlış ya da doğru olarak değerlendirilmemelidir. Bu tanımları kategorilere ayırma bireylerin konuya dair sundukları tanımlamaları anlamlandırmak için önemlidir. Tanımların kategorilere ayırmak bireylerin düşüncelerini açıklayabilmek adına kolaylaştırıcıdır (Çekmez ve diğerleri, 2012: 81).

2.1.2. Tarım, Çiftçi ve Genç Çiftçi

İnsanoğlunu modernliğe hazırlayan süreç, tahılın evcilleştirilmesi ve çiftçiliğin benimsenmesi ile birlikte başlamıştır. Bu olay yaklaşık olarak 10 bin yıl önce Yakınoğu'da gerçekleşmiştir (Standage, 2014). Geçen süreçte tarımsal faaliyetlerin değişime uğramasıyla birlikte insanların sosyal ilişkilerinde de dönüşümler yaşanmış ve her tarımsal üretim yeni bir ilişkilenmeyi ortaya çıkartmıştır. Değişen dünya düzeni ve tarımsal pratiklerle tarımsal üretime katılımda azalma gibi bazı değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişimler üretim alanı olarak coğrafi şartlara bağlı olan tarım faaliyetlerinin belirleyiciliğinin yanı sıra yeni ve çok yönlü tarım politikalarının geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Özellikle ise sürdürülebilirliğin

sağlanabilmesi açısından genç çiftçi nüfusunu kapsayan tarım politikalarının oluşturulması ulusal anlamda önem arz etmektedir.

2.1.2.1. Tarihsel Süreçte Tarım ve Çiftçilik

Tarımın ortaya çıkması, Güneybatı Asya'da yaklaşık olarak 10 bin yıl öncesine dayandığı gibi Orta ve Güney Amerika'da 8 bin yıl öncesine dayandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte tarım birçok farklı yerde yapılmış olmasına rağmen bu olayların tarihlendirilmesi daha az kesinliktedir. Buna karşın insanlık 4 bin yıl öncesinden başlayarak, toprağı sürüp işleme ve sulama gibi bütün temel tarım faaliyetleri geliştirebilmişti (Beardworth ve Keil, 2011: 37). Sistemli bir şekilde yetiştirilen tahılın toplumların besin içeriğinde daha önemli bir rol almaya başlamasıyla, çiftçiliğe geçiş avcılık ve toplayıcılıktan sonra bin yıllar içinde gerçekleşmiştir (Standage, 2014).

Avcı toplayıcı insanlığın yerleşik hayata geçmesinden önce tamamı ile göçebe olan bir yaşam biçiminden çok, mevsimlik veya geçici korunaklar arasında bir rota izleyen yarı zamanlı yerleşik bir yaşam biçimi sürmüş olmalarına karşılık, tahılın evcilleştirilerek depolanmaya başlamasıyla insanların bir yerde kalması daha kolay bir yaşam biçimi olmaya başladı. Dünyanın ilk büyük kent yerleşimleri, Dicle ile Fırat arasında, bugün Irak'a denk düşen topraklarda, "*akarsular arasındaki toprak*" demek olan Mezopotamya'da varlık gösterdi. Bu kentlerin halkları, kent surları ile çevrili alan içinde yaşayan ve sabahları tarlalarda çalışmak için surların dışındaki arazilere çıkan çiftçilerdi. Genellikle tarlalarda ve bahçelerde çalışmayan yöneticiler ve zanaatçılar, çoğunlukla kentli bir yaşam süren insanlardı (Standage, 2014). Dünya üzerinde birçok yerde tahılların evcilleştirilmesinin yanı sıra hayvanların evcilleştirilmesi de gerçekleştirilmiştir. Evcilleşen ya da evcilleştirilen hayvanların ilk örnekleri, milattan önce on iki binlerde köpek ile koyun, keçi, sığır ve attır. Bu hayvan türlerini Batı Asya'da evcilleştirilen tavuk ve Amerika Kıtası'nın keşfi ile dünyaya yayılan ve evcilleştirilme tarihi netleşmemiş olan hindi ve lama izlemiştir (Standage, 2014). Bu hayvanların günümüzdeki genel çiftçilik faaliyetleri içinde de yaygın olarak kullanıldığını ve önemini koruduğunu görmekteyiz.

Tarım olarak adlandırdığımız karmaşık ortam yaşam şeklinin dünya üzerinde baskın olan hayat tarzı haline geldiğine ve aslında bu durumun hala giderek arttığına şüphe yoktur. Tarım nüfus yoğunluğunun ve toplumsal örgütlenmenin çeşitli derecelerindeki artışı mümkün kılan şartların oluşmasını sağlamıştır. Besin stokları üzerinde ki kontrolün diğer insanlar

üzerinde sağlandığı iktidar, bu toplumlarda mülkiyet kavramının son derece önemli olduğunu ifade etmektedir (Beardworth ve Keil, 2011: 42). Bütün bu değişimler, bugün üzerinde pek düşünmeden kabullendiğimiz dini ve siyasi yaşam, kültürel ve ekonomik ortamın birçok niteliğini ilk kez meydana getiren toplumsal örgütlenmelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Standage, 2014).

İnsanoğlu, toprağı işleyerek ve hayvansal ürün üretimi için faaliyette bulunarak beslenme ve giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Tarımsal faaliyetlerin yaygınlaşmasıyla birlikte toprağa bağlılık artmış ve toplumsal yaşama geçiş süreci hızlanmıştır. Bu sürecin, başlangıcında bireyin, toplum ve çevre ile olan ilişkileri daha belirgin ve açıkken, teknolojik gelişme, küreselleşme, toplumsal ve bireysel isteklerin farklılaşması ile sürecin yoğunlaşması sonucunda ilişkiler karmaşıklaşmıştır. Dolayısıyla başlangıçta, insanlığın beslenmesi gibi temel bir işleve sahip olan tarımsal faaliyetler, zamanla sanayileşmenin finansmanı, çevrenin korunması, uluslararası ticarete konu olma ve kırsal yaşamın yaşanabilirliğini ve refahının artırılması gibi işlevlere de sahip olmuştur. Bugün için tarım, biyolojik, ekonomik, çevresel, sosyal ve politik yönleri olan bütünsel ve çok boyutlu bir yapıdır (Mollavelioğlu, 2009).

2.1.2.2. Köy, Tarım, Çiftçi ve Sosyoloji

Sosyoloji, insanın toplumsal yaşamının, insan ve toplumların bilimsel incelenmesidir (Giddens, 2012). Tanımdan yola çıkarak sosyal etkileşimlerin ve girift sosyal üretim süreçlerinin yoğun olarak yaşandığı kırsal alanda da sosyolojik inceleme ve araştırmalar yapmak gerekmektedir. Kırsal, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak şehir yerleşimleri dışında kalan, gelişimlerden yeterince yararlanamayan, insanların geçimlerini genellikle tarım, hayvancılık ve ormancılık ile sağladığı ve genellikle gelir durumlarının düşük olduğu alanlar olarak tarif edilir (Işıkçı, 2017). 24 Mart 2018 tarihli Resmi Gazete’de ise kırsal alan: “*Nüfusu yirmi binden az olan yerleşim birimleri ve 12.11.2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce tüzel kişiliği olan ve nüfusu yirmi binden az olan yerleşim birimleri*” olarak tanımlanmıştır (RG, 24.03.2018). Kır ya da dilimize yerleştiği biçimiyle köy sosyolojisi dediğimizde akıllarda ortak bir görüntü belirir. Bu, çoğunlukla tarımla uğraşan bir topluluğun resmidir. Bu resim yani tarımla uğraşan topluluk resmi kısmen doğrudur. Fakat tarımla uğraşma olgusunun yanı

sıra söz konusu topluluğun sosyal yaşamı ve sosyal yapısı da resmi tamamlamaktadır. Sosyoloji genel bir yaklaşımın yanı sıra alt disiplinler anlamında da kırsal alana yaklaşır. Bu anlamda üretim, dağıtım ve değişim olguları ile birlikte ekonomik yapı da devreye girmektedir (Demirel, 2018).

Tarımsal faaliyetlerin başlaması ile kentler gibi iş bölümünün yoğun olduğu, etkileşimle dönüşümün mümkünleştiği yerlerde bazı girift sosyal ilişkiler ortaya çıkmıştır. Bu yerlere Mısır'da Nil, Mezopotamya'da Fırat ve Dicle, Hindistan'da Ganj ve İndus, Çin'de Sarı Irmak havzası ilk yerleşimlerin, ilk şehirlerin ve toplumsal hayatın beşiği olarak örnek oluştururlar (Sunar, 2010). Özellikle kırsalda dönüşümler temelinde, popülistler ile Marxistler yani Kautsky, Lenin ve Chayanov gibi bu tartışmaları yürütenlere klasik tartışmacılar adı verilmektedir. Bu klasik tartışmalar, Marx'ın "Köylülüğün Tasfiyesi" tezi ile ilerlemişlerdir. Köylülüğün tasfiyesi tezi, ilkel sermaye birikimi süreçlerinde köylülerin mülksüzleşerek, özgür emek deposu oluşturmasını ve bunla birlikte kapitalist sanayileşmenin ilksellerini meydana getirmesi şeklindeki, kapitalizmin yayılcı dinamiğini ve bunlara bağlı olarak tüm eski üretim ilişkilenmelerini tasfiye edici gücünü vurgulamaktadır (Akçayöz, 2013). Genel olarak bahsedilen çalışmalarda bir "ekonomi kültürü" söz konusudur. Diğer tüm kültürel ve doğal bileşenlerden ziyade köylüler yani toprağı işleyenler ekonomik dönüşümlerde oynadıkları rol üzerinden ele alınmışlardır. Weber ise Hindistan'da ticaret şehirlerinin var olduğunu ve bazı yerlerinde en azından bir dönem için şehir gelişiminin Batı ile paralel ve benzer olduğunu düşünse de ona göre Hindistan köylerden müteşekkildir. Şehir, köylerin birleşmesiyle meydana gelen daha büyük bir köydür. Weber buradan hareketle Doğu'da esas olanın şehir değil köyler olduğunu ileri sürmektedir (Sunar, 2010). Köy toplulukları konusuna çok fazla girmese de Weber de Marx gibi Doğu'da köyün esas olduğunu ve tarım halklarının merkeze bağımlı olanlar olduğunu düşünmektedir.

İnsanlık tarihinde, zamansal farklılıklar olsa da toplum aşamalı olarak ilerlemiştir. İnsanlık tarihi avcılık, hayvancılık, tarım ve ticaret şeklinde birbirini takip eden dört aşamalı şekilde gerçekleşmiştir. Toplumsal gelişmenin aşamalarında en ilkel toplum, mülk ve hükümetten habersiz, avcı toplumdur. İkinci aşama, mülk olarak hayvan sürülerine sahip olunan çobanlık aşamasıdır. Bu toplum biçiminde adalet ve hükümet kavramlarının ilk biçimleri görülmeye başlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü aşamalar tarım ve ticaret aşamalarıdır (Sunar, 2010). Bu aşamalarda toplumların hayatta kalma içgüdüleri ile toplumsal yaşamlarına yön verdikleri ve her seferinde bir sonrakini önceleyen evleri yaşadıkları düşünülebilir.

Toplumun ilerleyişindeki bu süreçler artan nüfus ve diğer topluluklarla gelişen tanışıklıklar sayesinde gerçekleşmiştir.

2.1.2.3. Türkiye’de Köy, Tarım, Çiftçi ve Sosyoloji

Tarım, insanlık yaşamının başladığı dönemden günümüzde geldiğimiz noktaya kadar gelişmenin her aşamasında katkı sağlayan ve temel bir sektördür (Kan, 2019). Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de köylü ve çiftçi kavramları tartışma konusu olmaya başlamıştır (Karakuş, 2019). Serdar Nerse çalışmasında, köy sosyolojisi alanında çoğunlukla ele alınan konular Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren köyün kalkındırılması, köy iktisadiyatı, kırsal yapı ve değişim problemleri ağırlıkta olduğunu ve bu yaygın çerçevede ülkenin kurtarılmasının köyün kurtarılması ile olabileceğini işaret ederek uzun yıllar boyunca Türk sosyolojisine hakim olduğunu belirterek, köy ve kırsal kavramların aynı olmadığını; kırsal kavramı daha genel bir kavram olup, köy ve köy altı yerleşim birimleri ile beraber belde/kasaba gibi birimleri de kapsar ve köye göre kentle daha fazla etkileşimde, kırsal/kentsel etkileşime daha açık olduğunu ifade eder (Nerse, 2014).

Türkiye’de kırsal sosyolojisi alan araştırmaları genel olarak 1930’larda başlar. Yine aynı dönemlerde Türk edebiyatı da İstanbul dışına çıkmaya başlamış ve köy romantizmini konu alan eserler ortaya çıkmıştır. Bu edebi yönelişin yanı sıra siyasi olarak da kırsal ele alınmaya başlamış ve genel politikaya “köycülük” adı verilmiştir (Arslan, 2019). Sosyal bilimler, siyaset ve edebiyatın yakın dönemlerde kırsala yönelmiş olmaları köyü göz ardı ederek yapılan çalışmaların tam anlamıyla sistematizasyonunun oturmayacağına anlaşılmış olması olarak yorumlanabilir.

Türkiye’de gerçekleştirilen ilk kırsal sosyolojisi alan araştırması Mehmet Ali Şevki’nin *Kurna Köyü* incelemesidir. Doğrudan kırsal sosyolojisi alanında eserler vermemelerine rağmen Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin de “köy” ve “köylülük” üzerine düşünmüşlerdir. Prens Sabahattin’den etkilenmekle birlikte Mehmet Ali Şevki, sadece istatistikî verilerle bir alanı anlamının yeterli olmayacağını ve kırsal alanın anlaşılmasında aynı örnekler dizinden alınan olgular üzerine akıl yürüterek yani *monografi* yöntemini kullanarak çalışmalar yapmanın daha açıklayıcı verilere ulaşmada faydalı olacağını söylemiştir (Arslan, 2019). Kırsal çalışmalar üç dönem olarak incelenmektedir. İlk olarak 1870-1914 arasındaki serbest ticaret dönemi ikinci olarak ilk dönemin devamında olan ve 1970’lere kadar devam eden devlet korunması

altındaki dönem ve son olarak üçüncü küresel ölçekli tarım-gıda şirketlerinin etkisi altındaki dönem (Arslan, 2019). Son dönemin etkilerinin bugün halen devam ettiği söylenebilir.

1980'lerin sonlarına doğru sosyoloji ve tarım ekonomisinin politik tartışmaları dramatik bir dönüşüm yaşamıştır. 1980'lerde paradigma değişikliği yaşanmış ve kendisini kırsal alanda da göstermiştir. Bu bağlamda, kırsal kalkınmada yabancı teknolojiler, ulusal düzeydeki diğer politikalar ile birlikte karakterize edilmiş *yukarıdan aşağı kalkınma* anlayışının yerine, *katılımcı yaklaşım* olarak adlandırılan *aşağıdan yukarı* yaklaşımları ağırlık kazanmaya başlamıştır (Akçayöz, 2013). Bu katılımcı yaklaşımlar ile tek ürün yetiştirme sistemine alışmış olan köylünün hangi bölgenin köylüsü olduğu önem kazanmıştır. Çünkü verimin düşük olduğu bölgelerde tek ürün yetiştirmek veya büyük işletmelerde ücretli tarım işçisi olarak çalışmak ekonomik açıdan sürdürülebilir olmadığından bu tür coğrafya kaynaklı sosyo-ekonomik değişkenler yeni politikalar izlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda disiplinler arası çalışmaların birçok alanda yaygınlaştığı 2000'ler döneminde tarımın da bu şekilde değerlendirilmesi ve birden fazla çalışma alanı tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Çoklu ticari unsurların kırsaldaki etkilerine maruz kalan tarımsal üretim sadece gıdanın gerekliliği açısından değil süreçlerin yorumlanması açısından da yeni bir "*tarım çalışmaları*" alanına ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye sosyal bilimlerinde, 1990'lara kadar "*tarım sorunu*" ve kırsalın dönüşümü araştırma gündemlerinin bir parçası olarak kalsa da sonrasında köy çalışmaları önemini kaybetti. Ulusal kalkınma fikrinin sona ermesi ve Türkiye ekonomisinin yeniden yapılanmasının gerekliliği, dikkatleri kırsal kesimlerden neredeyse tümüyle kenti odak noktası olarak alan yeni araştırma alanlarına kaydirdi (Yenal ve Keyder, 2013: 9). Bu bağlamda kırsal alan çalışmalarının sosyal bilimlerin gündeminden çıkmasının dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de aynı dönemlerde gerçekleştiği görülür.

1950'li yıllarda Marshall yardımları ile Türkiye'de tarımda makineleşmenin yaygınlaşması tarımdaki işgücü ihtiyacının düşmesine yol açarken, Türkiye'de sanayi hamlelerinin de gelmesi ile birlikte sanayi sektörünün işgücü ihtiyacının karşılanması aynı zamanda bu yıllarda kırsal göçün artış göstermesine neden olmuştur (Kan, 2019). Tarihsel süreçte tarımın yaygınlaşmasıyla bir takım sosyo-kültürel değişimler yaşayan çiftçiler bu sefer de kırsal alanların dışına yönelen bir göç hareketiyle değişime ayak uydurmak durumunda kalmışlardır. Teknolojik gelişmelerle tarımsal alanlarda yaşanan kontrolsüz göçlerin yanı sıra üretimin görece kontrollü ve verimli yapılabilmesi sağlanmıştır. Üretim

alanında kullanılan teknolojilerle birlikte üreticinin çekincesi olan doğayla da baş edilmiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte doğayla başa çıkmanın yanında üretim de önemli sıçramalar yaşanmıştır (Karakuş, 2019). Öyle ki genetiği değiştirilerek üretilen tohumlarla ne kadar sürede ve ne üretileceği kestirilebilir bir hal almıştır. Ayrıca teknolojik gelişmeler, üretim koşullarında doğanın etkisini kontrol edebilmenin yanında hasat sonunda da ürünlerin saklanması ve dağıtımını anlamında önemli gelişmeler sağlamıştır.

1950’li yıllarda tarımda teknolojinin yaygınlaşması ile kent merkezlerinde olduğu gibi kırsalda da yaygınlaşan kapitalist süreçler, Türkiye çiftçiliğinin aile işletmeleri boyutunda yürütülüyor olması sebebiyle kökten dönüştürücü bir etkiye neden olmamıştır. Özbay’a (2015) göre, ilk olarak kentsel kesimde gelişen sanayileşme ve kapitalistleşme süreçleri tarımsal üretime yansıdığına kırsaldaki ailede yaratacağı etkilerin derecesini belirlemek açısından kent ailesi ile farklılıklar yaratabilir. Bu nedenle ülke şartlarından etkilenen ailenin yapısının değişimi durumu kırsal kesimleri olarak incelendiğinde İngiltere ve Fransa’da farklı biçim ve derecelerde gerçekleşmiştir. 19. yüzyıl iktisat okulları tarafından benimsenen kapitalistleşme sürecinin “köylülüğün tasfiyesi”ni zorunlu kılacağı görüşü 20. yüzyıl boyunca tam olarak gerçekleşmedi. Dönemin yaygın görüşü olan mülksüzleşen köylünün kentlere göçmesi ve geride kalanların da kiracı kapitalistlerin çalıştıracığı büyük işletmelerde işçi olması beklentisi Türkiye gibi aile işletmelerinin yaygın olduğu ülkelerde kökten bir değişime sebep olmamıştır (Özbay, 2015). Bunun sebebi olarak kapitalist anlayışa tam uymayan aile işletmesi kendisini çoğunlukla dönüştürerek verimli ve ileri teknolojiye üretime ayak uydurmaya çalışmıştır. Bu haliyle aile işletmelerinin de kapitalistleşme sürecine genel anlamda katkı sağladığı söylenebilir.

1950’lerden önceki Türkiye kırsal ailesi yapısının genel olarak ilkel metotlarla ve geçimlik üretim modelleriyle var olduğu bu durumun ise az gelişmişliği pekiştirdiği düşünülebilir. Özbay’a (2015) göre, böyle bir yapı içerisinde ise genel olarak ataerkil aile yapısının egemen olduğu kabul edilmektedir. Bu durumun Türkiye genelinde tümüyle kapalı bir köy ekonomisini var ettiğini düşünmek hatalı olabilir. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Ege ve Akdeniz bölgelerinde pazar için üretim yapma modelleri gelişmeye başlamış yine aynı bölgelerde sayıları az olsa da dış pazara üretim yapan ve bu üretim alanlarında ücretli köylü işçi çalıştıran işletmelerin varlığı belirtilmektedir. Buradan hareketle cumhuriyet öncesi dönem için de Türk tarımının tam anlamıyla kapalı bir ticari özellik sergilemediği, aile işletmelerinin yanında bugünkü anlamıyla ihracatı mümkün kılan tarımsal unsurların da var olduğu düşünülebilir. Bunun yanı sıra Tabak (1998), küçük aile işletmelerinin kendini

Osmanlı tarım süreçlerinde sürekli yeniden var etmelerinin yeterince araştırılmadığını ve devlet koruması altında olmalarıyla ayanlar tarafından kendi çıkarları için korunmaları durumunun yeterince açıklayıcı olmadığını, bu çoklu düzlemde derinlemesine araştırılması gerektiğini savunur. Osmanlı Devleti'ndeki kırsal kalkınma planları da bazı değişimler geçirmiş ve bu değişimlerin ilklerinden biri de 1858 tarihli *Arazi Kanunnamesi* ile olmuştur (Nerse, 2014).

Keyder'e (1998) göre, Osmanlıda tek ürün etrafında birleşerek ihracata üretim yapan bir toprak ve üretici birliği yoktu. Bunu tarım ihracatı içinde en büyük payı ancak sekizde bir olabilen ürün popülasyonundan anlayabiliriz. Ancak merkezi otoritenin yanı sıra kendi çıkarlarının da farkında olan bir ayan gurubu 18. Yüzyılda ortaya çıkmaya başladı ve büyük alanları merkezi otorite kontrolü altında kendi çıkarları için kullanıma başladı. Toprak mülkiyeti merkezi otoriteye ait olsa bile uzun süreli olarak taşrada yönetimde kalan ayanlar uzun süreli olarak kendi mülkleri gibi toprağı işlemeyi sürdürdü. Bu tutumun devamında beklenen her ne kadar köylüyü mülksüzleştirip ayanın aristokratik bir tutumla köylüyü mülksüzleştirilmesi olsa da bu süreç tam tersi olarak işledi ve devletin mülkiyeti olan topraklarda özerkliğini tam olarak sağlayamadı. Bu özerkliğin sağlanamamasının sebebi ise ayanın kurduğu otoritenin devletin merkezi otoritesindeki boşlukları değerlendirerek hak iddia etmesi ve her seferinde devletin otorite boşluğunu gidererek ayanı teslim almasından kaynaklanmaktadır.

Halil İnalçık (1998), Osmanlı'da devlet sipahiler ve kadılar aracılığıyla toprağın ilk baştaki devlete ait olan statüsünün değiştirilmesini engelliyor ve üçüncü şahıs olan toprağı işleyen ile devlet arasında sipahileri kontrol mekanizması olarak kullanıyordu. Bu sayede toprağın özel mülk haline getirilmesini engellediği gibi reyanın da köleleştirilmesini engellemiş oluyordu. Fakat sıkça ortaya çıkan devletin borçlanmaları ve otorite zaafı bu durumun sürekliliğini bozuyordu. Tabak (1998) Osmanlı tarımının değişme süreçlerinde Makedonya ovası ve Batı Anadolu platosunun öncülük ettiğini, Suriye' de idari olarak uygulanan karmaşık tarımsal faaliyetlerden farklı olarak bu iki bölgenin değişimde büyük rol oynadığını vurgulamaktadır. Araştırmamızın uygulandığı Güney Marmara Bölgesi'nin Batı Anadolu'da bulunması sebebiyle tarımsal yapıların Cumhuriyet öncesi dönemde de bölgedeki değişmelerin etkisini yaşadığını göstermektedir.

Arslan'ın (2019), Osmanlı dönemindeki köyleri Balıkesir örneğinde işlediği çalışmasında, Güney Marmara Bölgesi'nde bir yerin köy olarak tanımlanabilmesi için mera

ve tarım arazileriyle çevrelenen belli bir hane sayısının yaşıyor olmasının belirleyiciliğinin dışında o yerin resmi kayıtlarının alındığı defterlerde sürekli olarak geçiyor olması olarak açıklamıştır. Tekrarlı olarak vergi ve diğer kamu işlerinin tutulduğu resmi defterlerde varlığını sürdüren köyleri “köy yerleşkesi” olarak tanımlamıştır. Köyün Osmanlı dönemi içinde yerleşke süresi olarak tanımlanmasında ise çoğu zaman yerleşke sınırları içerisinde kalan bir evliya mezarının olmuş olmasını o yerin tarihinin süresini verdiğini ve uzun süredir varlığını devam ettirdiği anlamına geldiğini söylemektedir. Burada dini ritüellerin toplulukların yaşam alanının belirlenmesinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

19. yüzyılda Balıkesir’de zirai hayatta öne çıkan başlıca uğraşlar tarım ve hayvancılıktır. Sosyal ilişkilerin de genellikle bu çerçevede şekillendiğini söylemek mümkündür. Genel olarak buğday, arpa, yulaf, çavdar, mercimek, fasulye, susam, üzüm ve zeytin gibi ürünler üretilmektedir. Hayvansal üretim olarak ise koyun, keçi, manda süt ve et ürünlerinin üretiminde kullanılırken öküz, at, eşek ve katır yük ve tarla sürme gibi işlerde kullanılmak üzere üretilmiştir. Döneminde binek ve tarla işleme gibi işlerde kullanılan hayvanların ekonomik değer olarak eti ve sütü için beslenen hayvanlardan daha pahalı olduğu görülmektedir (Arslan, 2014). Gıda olarak işlenmek üzere üretilen hayvanlara nazaran işçi hayvanların ekonomik değerlerinin daha fazla olması henüz tarımda makineleşmenin yaygın olmaması ve teknolojik tarım aletlerinin yoğun olarak kullanılmaması ile ilişkilendirilebilir. Yine 19. yüzyılda Balıkesir’in özellikle sahil bölgelerinde, sabunculuk, yağcılık, şarapçılık, ipek ve zeytincilik iyi bir durumdaydı. Bu ürünlerin yanı sıra diğer kırsal alanlarda, pamuk ipliği, orman ürünleri, koyun yününden elde edilen aba ihraç edilebilecek kadar fazla üretiliyor ve ülke içinde de askeri donatımda kullanılıyordu. Etrafı bağlarla çevrili bir ovada yer alan Balıkesir’ de ihracat ithalattan daha fazla ve çok çeşitli tarımsal üretimin yapıldığı bir bölgeydi. Bu dönemlerde Rusya ve İngiltere gibi ülkelere bölgeden zeytinyağı ihracatı yapılıyordu. Öyle ki dönemin Karesi Sancağı olan 1867 yılı Balıkesir’inde üretilen zeytinyağı Paris Uluslararası Fuarı’nda altın madalya kazandı (Akarşlan, 1998). Habertürk Gazetesi’nin 22.05.2018 tarihli internet gazetesi haberinde Ayvalık zeytinyağının Amerika ve Japonya’da yapılan uluslararası yarışmalarda ikincilik ödülü aldığı paylaşıldı (m.habertürk.com, erişim tarihi 29.02.2020). 151 yıl sonra aynı ürünün uluslar arası yarışmalarda ödül almış olması Balıkesir yöresindeki tarımsal faaliyetlerin bazı ürünlerde kalitesini koruyarak devam ettiği ya da dünya genelindeki aynı ürün için uygulanan üretim aksenlerinde rekabetini koruyabildiği olarak yorumlanabilir. Bu durum bölgenin sosyo-ekonomik hayatında tarımın önemli bir yerinin olduğunu ve bunun günümüzde de devam ettiğini düşündürmektedir.

Tarımsal ürün üretiminin çeşitliliği anlamında Türkiye stratejik olarak önemli olmasının yanında bu üretim alanlarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Ancak bu sayede kültürel çeşitliliğin devamı sağlanabilecektir. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Anadolu'nun bu kültürel zenginlikleri coğrafi özelliklere uyum sağlayan ve doğayla kurduğu ilişkiyi dönüştürerek ürün üretimine yansıtmanın yanında kültür üretimine de katkı sunmuştur. Korunmayan ve sürdürülebilirliği sağlanmayan her alanın, aynı zamanda kültürel değerlerin de ürün çeşitliğinin azalması gibi giderek yok oluşuna ya da zorunlu sosyo-kültürel değişimlere sebep olacağını düşündürmektedir.

2.1.2.4. Kırsal Alanlar ve Göç Olgusu

Kırsal alanlar, geçim kaynaklarının daha çok tarım ve hayvancılık olduğu, sosyal imkanların çok gelişmediği, nüfus olarak az yoğunluktaki ve kentlerin dışında kalan alanlardır (Işıkçı, 2017). Dünyanın yaklaşık dörtte üçü ekonomik açıdan zor şartlar altında ve kentlerde yaşamaktadır. Dünya genelinde şehirlerde yaşayan yoksul insanların çoğu kırsal alanlarını terk ederek şehirlere yerleşmiş ve öncesinde kırsal alanda çiftçi ya da işçi olan insanlardır (Demirel, 2018). Türkiye'de özellikle 1950'den itibaren yoğun olarak görülen kırdan kente gerçekleşen bu göçün en önemli nedenlerinin başında ekonomik faktörler, eğitim ve sağlık imkânları gelmektedir. Sanayi devrimi ile başlayan tarım sektöründeki makineleşme süreci tarımda işgücü ihtiyacını azaltmış ve kırsaldaki iş gücünün kentlere göçünü tetiklemiştir. Bunun yanında kırsal alanlardaki eğitim ve sağlık olanaklarının kent ile mukayese edildiğinde yetersiz olması kırsalda yaşayanlar için kentleri cazip hale getirmiş ve göçün artmasına neden olmuştur (Güven, 2017).

Kırdan kente göç hareketinin beraberinde getirdiği başka bir önemli sorun da kırsal kesimde yaşayan insanların yaş ortalamasının artmasıdır. Bu durum kırsalda çiftçilik ile uğraşan nüfusun yaş ortalamasının artmasına ve sürdürülebilirliğin sekteye uğramasına sebep olmaktadır. Örneğin; Türkiye'de 2007-2012 döneminde kırsalda 60 yaşın üzeri nüfusun payı yüzde 12,7 olarak belirlenmişken yüzde 16,2'ye yükseldiği, 0-29 yaş grubunun payı ise yüzde 53,3 olarak belirlenmişken yüzde 48,5'e gerilediği tespit edilmiştir. 2000 yılında Türkiye toplam nüfusu 67.803.927 iken nüfusun yaklaşık % 35'ine tekabül eden 23.797.653 kişi köy ve beldelerde yaşamaktaydı. 2007 yılında toplam nüfus yaklaşık 70,5 milyona yükselirken köy ve beldelerde yaşayanların sayısı toplam nüfusun yaklaşık %29,5'ine tekabül eden 20,8 milyona gerilemiştir. 2015 yılına gelindiğinde ise toplam nüfus 78,7 milyona çıkmış, buna

karşılık 2007 yılında 21 milyona yaklaşan kırsal nüfus sürekli olarak düşüş göstererek 2012 yılına gelindiğinde neredeyse 17 milyona kadar gerilemiştir. 2013 yılında görülen keskin düşüşün nedeni, 2012 yılında yapılan yasal düzenlemeyle büyükşehirler kanunundaki değişikliktir (Güven, 2017). Resmi Gazetede 06.12.2012 tarihinde yayınlanan, 6360 sayılı kanun ile Balıkesir de “büyükşehir” vasfını kazanmıştır (RG, 06.12.2012).

Büyükşehir yasasında yapılan değişiklikler ile kırsal alanlar çeşitlilik kazanmıştır. Kırsal alanların bazıları, özellikle illerin ücra bölgelerinde olanlar, az nüfusa sahip olmaları veya tarıma bağımlı olmalarından dolayı gerekli büyüme, iş imkanları ve sürdürülebilirlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlar; düşük gelir seviyelerinin yanı sıra elverişsiz bir demografik yapı, yetersiz istihdam ve yüksek işsizlik, kadınlara ve gençlere dair imkanların az olması, tarım sektörü ve gıda endüstrisinde gerekli beceri eksiklikleridir. Kırsalda bu izole alanlarda yaşayan gençler eğitimdeki yetersiz imkanların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının yeterli olarak bulunmaması, istihdam ve sağlık hizmetleri gibi zorluklarla karşı karşıyadırlar (Unakıtan ve Başaran, 2018: 155).

Kırdan kente göç ederek farklı iş kollarında çalışan birey, tarımda üretim sürecinden uzaklaşmaktadır. Yaşanan kırsal göçle birlikte tarımda çalışan işgücünün azalması, terk edilen ve ekilmeyen arazinin atıl bir şekilde kalması ile üretimin ve verimliliğin düşmesi ayrıca üretimde yaşanan sıkıntılardan dolayı yoksulluğun artması sorunları da göçün kırsal alanda yaşanan sonuçları olarak görülebilir (Karakuş, 2019). Erder'e (1998) göre, kentleşme konusu sürekli olarak “sorun” olarak ele alınmakta ve bu sorunlar da genel olarak gecekondular bölgelerindeki alt yapı ve hukuksuzluk konularıyla özdeşleştirilmektedir. Yine benzer şekilde göç olgusu da genel olarak yoksul köylü göçüne odaklanmakta ve sanki diğer gruplar hareketsizmişçesine değerlendirilmektedir. Sorunların tanımlanabilmesi ve gerçekçi çözümler üretilebilmesi için bu konuların çok boyutlu olarak ele alınması, birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi ve etkileşimlerinin sonuçları üzerine durulması gerekmektedir.

Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yönelen göç hareketi ile tarımsal üretimde bulunan birey bu süreçten uzaklaşmakta ve farklı kazanç yollarına başvurmaktadır. Bireysel olarak kazanç sistemi değiştiğinden ekonomik olarak yaşadığı sorunlarının yanı sıra sosyal zorluklarla da baş etmek zorunda kalmaktadır. Süreç ile bireysel olarak ekonomik ve sosyal sorunlar yaşayan eski köylü yeni kentli bireyler ile genel olarak tarımsal üretim alanları daralırken sosyal yalnızlık çeken mutsuz bireylerin sayısında artış yaşanmaktadır.

2.1.2.5. Sürdürülebilirlik ve Genç Çiftçi

Mollavelioğlu'na (2009) göre “Sürdürülebilirlik, devamlılık veya uzun süre desteklenmeyi de içeren varlığını koruma anlamına gelen Latince “sustinere” kelimesinden türetilmiş olup en basit anlamıyla bir şeyin varlığını sürekli kılabilmesi, yani devam ettirebilmesi anlamına gelmektedir”. İnsan yaşamının devamlılığı için güncel olarak kaçınılmaz ihtiyacımız olan tarımsal faaliyetlerde de sürdürülebilirlik önemlidir. Tarımsal üretim planlamalarına sürdürülebilirlik çerçevesinde yaklaşmak hem üretimin garantiliğini hem de dengeli bir yaşamın gerekliliğini yerine getirecektir.

Kırsal kalkınma sürecinde sürdürülebilirlik kavramı günümüzde oldukça önem kazanmıştır. Gelecekte yaşayacak insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin sağlanmasının da gözetilerek oluşturulacak kalkınmanın bir modeli olarak, sürdürülebilir kalkınma, 2000’lerde dünya gündemine girmiştir. 1990’lı yıllarda imzalanan uluslar arası antlaşmalarla küresel bir uygulama planı haline getirilmiştir. Buradan hareketle anlaşılması gereken nokta; sürdürülebilir kalkınmanın önemine küresel ölçekte salt ekonomik kalkınma modelinin doğurduğu olumsuz sonuçlar ortaya çıkınca farkına varılmış olmasıdır (Demirel, 2018). Dünya genelinde sürdürülebilirlik, bir fark ediş ve tercih değil bir zorunluluktur. Sürdürülebilirliği sadece ekonomik alanda değerlendiren yönetimler sosyal ve doğal çevre anlamında ciddi hasarlara sebep olmaya devam etmektedirler. Günümüzde küresel ısınmanın varlığı gibi tehlikeli durumlar genel olarak kabul edilmekte olup dünya yaşamının sürdürülebilirliği konusunda ciddi sinyaller vermektedir. Bu *sürdürülemezlik* bazı bitki ve hayvan türlerinin yok oluşu, tarım arazilerinin yanlış kullanımı ile verim özelliklerini kaybetmesi gibi durumlarda kendini açık etmektedir. Bu durumda kırsal kalkınma çalışmaları kısa vadeli çözümler yerine uzun vadede geniş ve tümel çözümler üretmelidir. Kısa vadede alınan faydalı sonuçlar maalesef uzun vadede sürdürülebilirliği desteklememekte ve yıkıma sebep olmaktadır. Bu sebeplerle sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için çiftçi örgütlenmelerinin önemi artmaktadır. Gelecekte iklim değişikliğinin de göz önünde bulundurularak sürdürülebilir ve örgütlü çiftçilik çalışmalarının hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

2.1.2.6. Sürdürülebilirlik ve Kooperatif

Günümüzde dünyanın gelişmiş ülkelerinde tarım ve hayvancılık kooperatifleri önemli bir ekonomik gücü ellerinde tutmaktadırlar. Bununla beraber, Anadolu'da bulunan 800 yıllık üretim ve tüketim örgütlenmelerinin birikimi ve 150 yıllık kooperatifçilik deneyimi ile, 5 milyon civarındaki üye varlığı ve 1925'ten günümüze kadar yapılan birçok yasal düzenlemelere rağmen Türkiye'nin kooperatifçilik alanı içinde başarı sağladığı söylenemez. İktisadi, siyasi, bürokratik, idari ve sosyolojik nedenler bu başarısızlıkların arka planında yer almaktadır (Can ve Sakarya, 2012: 30). Kooperatifleşmede ilerlemenin sağlanması ve piyasa dengeleyici özelliklerinin ön plana çıkartılması ile genç çiftçilere ve nihai tüketicilere ürünü satma ve güvenli gıda temini açısından sürdürülebilir faydaların sağlanacağı düşünülmektedir.

Kooperatifçilik girişimlerinin faydalı olabilmesi için üretici ve tüketicinin bireysel faydalarının yanı sıra toplumsal faydaya da katkı sağlayacaklarının farkına varmaları önemlidir. Kooperatif paydaşları fayda amacı olan bu örgütlenmeleri benimsemeleri durumunda ve gerekli denetimlere açık oldukları sürece ilerleme kaydedebilecekleri düşünülmektedir. Yaptığımız görüşmelerde ileride açıklanacağı üzere üreticilerin kooperatif ile ilgili ciddi bir yönetim güveni eksikliği yaşadığı görülmektedir. Kooperatiflerin alanlarında uzman ve her zaman azami faydayı örgütlenmeleri için sağlayacak kişilerce yönetilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çiftçi örgütlenmelerine katılım konusunda sürdürülebilirlik kaygısının da kooperatif ortağı olmayı düşünen üreticiler arasında bir sorunsal olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Kooperatif örgütlerinin kazanımlarını arttırabilmeleri için gelecek kaygısı ile harekete geçmeleri ve bu kaygılarını programlı bir şekilde uygulayacakları kalkınma politikalarına entegre etmelerinin zorunluluk haline geldiği anlaşılmıştır.

2.1.2.7. Genç Çiftçi ve Genç Çiftçi Projesi

Gençlik, insanın en enerjik, en aktif, en idealist ve dolayısıyla en verimli olduğu yıllar olarak değerlendirilebilir (Erol, 2013). Gençliğin tanımına dair evrensel bir tanım yoktur. Bunun sebebi, gençlik tanımının sosyolojik, psikolojik ve demografik verilere göre zaman ve mekan açısından farklı olarak değerlendirilmesi ve tanımlanmasıdır.

Gençlik ile ilgili genel bir tanım yapılamasa da çocukluk dönemi ile gençlik döneminin birbirlerinden ayrılmasında genelde demografik faktör olarak yaş faktörü

kullanılmaktadır. Fakat demografik veri olarak yaş sınırı da birtakım faktörlere bağlı olarak değiştiğinden evrensel bir niteliği bulunmamaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler (BM), yaş aralığı 15 ve 24 yaşları arasında bulunan bireyleri *gençlik* olarak tanımlar. Başka bir tanımlama olarak, 94/33 Sayılı Direktifi ile Avrupa Birliği, 18 yaşın altındakiler için genç, 15 yaşın altındakiler için çocuk, 15 yaşından itibaren 18 yaşından küçük olanları ergen olarak tanımlamıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 18 yaşın altında olanlar çocuk kabul edilmiştir (Erol, 2013).

24 Mart 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan *Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projesi Hakkında Tebliğ*'de projenin amacı: tarımda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi, genç çiftçilerin girişimlerinin desteklenmesi, gelir düzeylerinin yükseltilmesi, alternatif olarak gelir kaynaklarının oluşturulması ve kırsaldaki genç nüfusun istihdamına katkı verecek kırsal alanda tarımsal üretime yönelik olan projelerin desteklenmesi olarak açıklanmıştır. Projenin kırsalda yaşamakta olan genç çiftçilerin mevcut mahallinde uygulayacağı bitkisel üretim, hayvansal üretim, yöresel tarım ürünleri üretimi, tıbbi ve aromatik bitki üretimi, bunların işlenmesi, depolanması ve paketlemesine yönelik proje çalışmalarına 30.000 TL'ye kadar hibe ödenmesini kapsayan bir amacı vardır (RG, 24.03.2018). *Genç çiftçi Projesi*'ne 2016 yılında 540 bin 112 kişi, 2017 yılında ise 226 bin 68 kişi başvuruda bulunmuştur (Unakıtan ve Başaran, 2018, 150).

2.1.2.8. Çiftçi Eğitimi

Dünya nüfusunun önemli bir bölümünü gençler oluşturmaktadır. Türkiye'de 2011 yılı itibarıyla 15 ve 24 yaşları arasında kalan nüfus 12.542.174 olarak tespit edilmiştir. Dünya'da toplam genç nüfusun %55'i kırsalda yaşarken, Türkiye'de bu durum yaklaşık %23 seviyelerindedir. Sosyolojik olarak gençlik bir toplumun geleceğidir ve nitelikli eğitilmesi, bilgili, bilinçli ve yetenekli olarak geliştirilmesi toplumlar için hayati önem taşır. Kırsal gençler, eğitim olanakları açısından genel olarak kent gençliğine göre dezavantajlı bir durumdadır (Karaturhan ve diğerleri, 2018: 1129). Türkiye'de kırsal yörelere devlet eliyle götürülen ilk hizmet eğitimidir ve yaygınlaşması ise 1950'lere denk gelmektedir. 1935'te okulu olan köy oranı %14 olarak belirlenirken bu 1980'lerin başına gelindiğinde okulsuz köyün kalmadığı olarak karşımıza çıkmaktadır. 1975 yılı Hacettepe Üniversitesi'nin *Köy Araştırması* sonuçlarına göre, 1975-1976 öğretim yılında 7-11 yaş aralığındaki çocukların %7'i okullaşmıştır. Yine aynı araştırmaya göre bu durum bölgeler arası değişim göstermekte

ve öğretmeni olmayan köyler de dahil edildiğinde %0 ve %98 oranları olarak karşımıza çıkmaktadır (Özbay, 2015).

Türkiye’de genel olarak çiftçiler, çiftçiliği diğer mesleklerdeki gibi genellikle seçimleri sonucunda meslek edinmemekte, genelin dışında bazı örnekleri bulunmakla birlikte, çiftçilik mesleği onlara ailelerinden miras olarak kalmaktadır. Bundan dolayı geleceğin çiftçileri çoğunlukla bugün köyde yaşamakta olan köy gençlerinin arasından çıkacaktır. Bu nedenle de tarımımızın gelecek perspektifi ve ülke tarımımızdaki yapısal değişimler tartışılırken, planlanırken ve gelecek pratikler için kararlar alınırken gelecekteki tarım toplumlarını oluşturacak bugünün köy gençlerini yani genç çiftçilerini çeşitli yönleri ile tanımak bizlere bu konularda yol göstererek yararlanabileceğimiz çok değerli bilgiler verebilir. Kır gençliği, bugüne kadar uygulanan tarımsal yayım programlarından yeterince yararlanamayan bir gruptur. Kırsal alanda yaşamakta olan milyonlarca genç, kırsal kalkınma sürecinde önemli ve çalışmalarda yeterince işlenmemiş bir kaynağı oluşturmaktadır (Karaturhan, ve diğerleri, 2018, 1130).

Geleneksel ve modern dönemde çoğunlukla kent merkezli olarak ortaya çıkan eğitim ve öğretim kurumları sosyal yaşamı etkileyen pek çok olgudan biridir. Geleneksel dünyada dar anlamda ve kişiye özel eğitim ve öğretim süreçleri modern dünyada cinsiyet ayırımı gözetmeksizin kamuya dönük bir süreç izlemiş ve eğitim ve öğretimin niteliklerini ve anlayışını değiştirmiştir. Bugün eğitim ve öğretim kurumlarının ağırlığı kent merkezlidir. Ancak temel eğitim noktasında kırsalda da ilköğretim kurumları okullar bulunmaktadır. Bu noktada kalkınmışlık anlamında kırsala da uzanan eğitim ve öğretim faaliyetleri kalkınmışlık ve gelişmişliğin önemli göstergelerinden biri olmaktadır. Bu durumda modern dünya kalkınmışlık anlamında özellikle karma eğitim ve kız öğrencilerin eğitim ve öğretim süreçlerine katılma oranı noktasında bir nitelik belirlemektedir. Diğer bir ifadeyle, kız öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecine özellikle kırsalda katılmaları kalkınmışlığın ya da gelişmişlik derecesini gösteren önemli bir niteliktir (Demirel, 2018).

Temel eğitim anlamında okuryazarlık seviyesinin geçen süreçte kırsalda arttığı gözlenirse de genel olarak donanımı arttırmak konusunda alanda uzmanlaşmanın özellikle çiftçilikte gerçekleşmediği düşünülmektedir. Özellikle kırsalda faaliyet gösteren gençlerin temel eğitim sonrasında alanlarında yeterliliğe ulaşabilmeleri için kırsal eğitim programlarıyla teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri gerekmektedir.

2.1.3. Sosyo-Kültürel Değişme ve Genç Çiftçi

Koytak, Max Weber'in 1919'da *Meslek Olarak Bilim* isimli çalışmasında: tamamlanıp insanlığa sunulmuş bir bilimsel eserden beklenen şey, artık yeni sorulara hizmet etmesi olduğunu ve çünkü her bilimsel eser, aşılma ve arkada bırakılmak içindir şeklinde iletir (Koytak, 2012). Bu söz birikerek ilerleme ve değişimle yeni planlar kurgulama aşamasında önemlidir. Çünkü yapılan her çalışmanın sorunsalı hemen her seferinde değişime uğramaktadır. Bunu bilimsel olarak yapılan kırsal alan çalışmaları için de düşünmemiz gerekir. Değişen dünya düzeni ve internet çağı ile birlikte kırsal alan da teknolojik, sosyal ve kültürel olarak değişime uğramaktadır. Bu yüzden yapılacak kırsal alan çalışmalarının da bu değişime ayak uydurur nitelikte fakat geçmişten getirdiği verilerle birlikte ilerlemesi gerekir.

Türkiye'de kentsel alanların yanında kırsal alanlar da çok boyutlu değişim süreçleri içindedir (Şenol ve Altuntek, 2017: 201). Bourdieu'ya göre yüzyıllar boyunca geleneksel tarım faaliyetiyle geçimlerini sağladıkları köylerinden, Fransız sömürge politikaları ile koparılan Cezayir köylüleri, şehirlere göçmek zorunluluğunu yaşamıştır. Ancak nesnel varoluş koşullarına alışık olmadıkları şehirdeki gündelik hayat içinde yeterli olabilmek için gerekli algı ve davranış şemalarından mahrum olmaları sebebiyle, yeni nesnel yaşam koşullarına anlam veremedikleri gibi ayak da uyduramamaktadırlar. Benzer analizler, Türkiye'deki geleneksel günlük yaşam koşullarından büyükşehirlerde yıllardır süren göçler sonucunda yaşanmıştır (Koytak, 2012). Birçok çalışmada kentlere ve farklı yaşam koşullarına yapılan köylü göçünün incelendiğini görmekteyiz. Fakat hem kalkınma hem de sosyal ilişkilerin incelenmesi sürecinde günümüzde ele alınması gereken yeni sosyal sorunsallar ortaya çıkmaktadır. Kırdan kente yönelen göç açık olmakla birlikte kentten kıra doğru yönelen göçün farklı kültürel kazanımlarını da yanında taşıyan insanla çeşitlendiğini ve yeni bakış açıları geliştirerek bu yeni organizasyonların incelenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Bourdieu'nun "*Eylem Kuramı*"nın temel özelliği eylem ile yapıyı birlikte açıklayabilme özelliği olan bir sentez olmasıdır. Bireysel olanın nesnel olandan ziyade bu kuramda "*toplumsal öznelliği*" olarak tanımlanan *habitus* kavramının merkezi bir yeri vardır. Bourdieu'ya göre, düşüncelerdeki ve eylemlerdeki algı, beğeni ve eylem şemalarını hareket ettiren habitus, hem kendisi yapılanmış hem de yapılandırıcı olan bir mekanizmadır. Bir grubun üyelerinin paylaşmış olduğu ortak deneyimleri sağlarken habitus, toplumsal bir topografya üzerinde temellenir ve paylaşılmakta olan bu toplumsal ortam, Bourdieu'nun ifade

ettiği haliyle, "*alan*"dır. Bu durumda alanlar, kendi içsel mantığına göre işlemekte olan ve kendi ayırıcı yapıları ve dinamikleri ile görece özerk bir tür toplumsal mikro evrenlere dönüşmektedir. Buna durumda, toplumsal sınıflar ile meslek örgütleri, alan olarak örneklenebilirler (Şenol ve Altuntek, 2017: 204). Alanlar, görece özerk olan kırsal alanlarda daha belirginleşmektedir. Genel bir çevreyle anlamlandırılmış olan kırsal alan bu haliyle ikincil bir anlamlandırmaya girmektedir.

Toplumsal yapılar durağan değildirler; çünkü habitus eyleyicilerin zorlandıkları durumlarda çeşitli başa çıkma yöntemleri üretmesine imkân sağlamaktadır. Bir başka ifadeyle, her eyleyici veya grubun belirli bir alanda ekonomik, sosyal, kültürel, simgesel gibi belirli bir konumu ve özel sermaye donanımları bulunmaktadır. Farklı konumları işgal edenler ile toplumsal bir mücadele gerçekleştiği evrede aynı zamanda toplumsal yapı da dönüşüme uğrar. Bu nedenle aynı ortak deneyimleri paylaşıyor olsalar da aynı alan içinde mücadele etmekte olan eyleyicilerin stratejileri birbirinden farklı olacaktır (Şenol ve Altuntek, 2017: 205). Bu sebeple kırsaldaki eylem planlarının hak dağılımı konusunda kapsayıcı olması gerekirken bölgesel olarak nitelendirici de olması gerekir. Bu sebeple GMKA gibi kuruluşların yerel çalışmaları önem arz etmektedir.

İnsanın doğa ile ilişkisi, diğer insanlarla ilişki biçimini ve kültürünü yaratır. Doğaya müdahale edebilmek için toplumsal işbirliği ve kolektif gerekmektedir. Marx üretimi de, insanların yaşam biçimlerini dışa vurmuş biçimi olarak tanımlamaktadır. Bireylerin ne olduklarına dair sorularının cevabını da neyi nasıl ürettiklerinin cevabı ile doğru orantılı olduğunu söyler (Kanık, 2017). Bu durumda üretim ve ürettiğine karşı bireyin geliştirdiği tutum yeni bir yaşam varoluşu ortaya koymaktadır. Çiftçi bireyin kendisi, ürettiği ve topluma sundukları ile kurduğu ilişki de sosyal ve kültürel değişimi anlamayı mümkün kılmaktadır.

Geleneksel ve modern yapılar konusunda bir karşılaştırma yapan Durkheim, kültür ve din ile geleneksel değerler şekillenirken toplumun kolektif bilinci oluşur, öte yandan modern kapitalist toplumlarda ise kolektif bilinç sekteye uğraması ve kent yaşamının içinde bireysellik artması ve *anomi (kuralsızlık)* ortaya çıkması olarak yorumlamıştır. Durkheim bireylerin birbirlerine benzemeleri ile toplumsal dayanışmanın temeli olan kolektif bilinci ortaya çıkardıklarını vurgular. Toplumsal yapının kolektif anlamlarını yitirmiş olduğu kapitalizmin içinde toplumsal değer kayıplarına uğramaktadır. Modern bireyler beslenme ilişkilerinin uzmanlaşmasının karşısında tüketiciler haline dönüşmüştür. Bu yüzden üretim süreçlerinin yaşadığı dönüşümler ile kolektif bilinç de azalmaya başlamıştır (Kanık, 2017).

Max Weber, rasyonelleşme ile kapitalizmin güçlenmesindeki etkiyi ortaya koyar. Bireylerin rasyonelleşmenin modern toplumu içinde “*demir kafes*”e tıklandığından bahsetmektedir. Gıda üretimi üzerindeki bürokrasinin katı kuralları içinde standartlaştırılarak, teknolojik ve bilimsel müdahalelerle verimliliği artırılmış daha kârlı ama niteliksiz bir biçim almıştır. Bunun karşılığında ise insanlar için sağlık problemleri ve çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalma Weber’in de vurguladığı gibi bir bedel ödemektedirler. İnsani değerler üretimdeki rasyonelleşme içinde yol sayılmakta ve insan sistemin bir parçasıymış gibi algılanmaktadır. Amacı tohum satmak olan şirketlere göre, kar etme sürecinde kontrol edilmesi gereken faktörler olarak, çiftçiler bu tohumu tüketenler, bu tohumdan etkilenen ise toprak yani çevredir (Kanıık, 2017).

2.1.3.1. Sosyo-Kültürel Değişme, Gıda Güvencesi ve Güvenilir Gıda

Gıda güvencesi kavramı ilk olarak 1996 yılında Dünya Gıda Zirvesinde gündeme gelmiştir. En temelde gıdanın piyasalarda bulunuyor olması ve tüketicinin de ya kendisinin üretimi yoluyla ya da piyasalar aracılığıyla ulaştığı gıdayı tüketmesini içermektedir. Kavramın karmaşıklığı ise sürdürülebilir bir zeminde tartışılmadığı için gıda güvencesinin risk içermesinden kaynaklanmaktadır. Neticede gıda güvencesi artık doğal koşulların izin vermemesi ile tehlikeye giren bir süreç olmaktan çıkmış ekonomik, sosyal ve siyasi süreçlerin uygulama alanı olmuştur. Kavram, gıdaya erişim güvencesini tanımlarken temel ilkelerden yola çıkmaktadır. “*Sağlanılabilirlik*” ilkesi herkese yetecek gıdanın üretilmesi ve bozulmadan tüketiciye ulaşmasını içerirken fazlalığın da etkin bir şekilde korunması konularını içermektedir. “*Erişilebilirlik*” ilkesi ise tüketicilerin yeterli gelire sahip olmalarını ve ulaşabilmelerini işaret ederken yeterli gelire sahip olmayanların da devletin desteği ile gıdaya erişebilmesini ifade etmektedir (Karakuş, 2019).

Gıda güvencesi kavramına Türkiye özelinde sosyolojik açıdan yaklaşıldığında, iç göç sonucu ortaya çıkan kentleşme ve üretim sürecinden uzaklaşan küçük üretici ve tüketime odaklanan işçi kavramları dikkati çekmektedir. İç göç ve kentleşme, üretimden uzaklaşan eski üreticinin yeni yaşam alanı arayışına çare olarak gördüğüdür. Üretici konumundan tüketici konumuna geçmesi ise içinde bulunduğumuz ekonomik ve sosyal koşulların bir sonucudur. Tüketim kültürünün hâkim olduğu kapitalist bir düzen, çiftçisinden kentlisine etkilidir. Dolayısıyla yaşanan göç de tüketim kültürüne uyumlanma zorunluluğunun bir sonucu olarak düşünülür. Eski üreticinin tarımdan kopması ve kente uyum süreci, tüketimde bulunup

bulunamaması ile ilgilidir. Dolayısıyla tarımdan kopmasının sebebi de tarımdan elde ettiği ürünü tüketmesi değil tüketim kültürünün ürünlerini tüketip tüketememesinden ileri gelmektedir. O halde eski üreticinin gıda güvencesini sağlayabilmesi için sadece sebzesini değil aynı zamanda ihtiyacı olan tüm bileşenleri üretmesi ya da doğal zamanında ürünlerine erişebilmesi gerekmektedir. Bireyin tek tip beslenmesine neden olacak olan üretim süreci, onun gıda güvencesini sağlayamaması anlamına gelmektedir. Gıda güvencesinin sağlanması gerekir düşüncesiyle yola çıkıldığında üreticinin satın alma davranışı ile temel ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir (Karakuş, 2019).

Türkiye’de tarım sektöründeki değişimler ile gıda sektöründeki üretim ve dağıtım süreçleri arasında, birbirleri etkilemeleri ve etkilenmeleri dolayısıyla, yakın bir ilişki söz konusudur. 1950’lere kadar nüfusunun yaklaşık yüzde sekseni kırsalda yaşarken, 1950’lilerden sonra başlayan kırdan kente göç hareketleriyle bu yapı değişmeye başlamıştır. Bu demografik değişimde hiç şüphesiz birçok faktör etkili olmuştur. Bu faktörlerden en önemlisi tarımda teknoloji kullanımının artmasıdır. Tarımda hızla artan makineleşme, tarımsal ilaç ve kimyasal gübre kullanımı, sulama tekniklerindeki gelişmeler ile tohum tercihlerinin değişmesi verimlilik artışları sağlamıştır. Bu durum bir taraftan tarımsal iş gücü fazlalığı ortaya çıkarırken, diğer taraftan tarım ürünlerde ticarileşmeyi de artırmıştır (Keyder ve Yenal, 2013: 106).

Küçük üreticinin üretimden çekilmesi ve küresel on büyük şirketin tüm tohum piyasası üzerinde söz sahibi olması birbiri ile bağlantılı iki durumdur. Bu durumun sosyolojik sonucu ise yoksulluk oranının yükselmesi, işsizliğin artması, kırdan kente göçlerin yaşanması şeklinde sıralanabilir. Öyle ki üreticiler kendi ürettikleri ürüne yabancılaşmakta ve Hindistan örneğinde olduğu gibi çiftçilerin tüm hayatları boyunca çalışsa bile ödemeyecekleri bir borç yükünün altında kalmalarına neden olmaktadır (Karakuş, 2019). Atalık tohumların korunması biyolojik çeşitlilik ve gıda güvencesi açısından önemlidir. Dünyada tohum sektörünü elinde tutan global şirketler dünyadaki işlenen tarım sektörüne yön vermekte ve kendi gerçekliklerini yaratmaktadırlar. Bu tohumlar patentlenerek ve sertifikalandırılarak kendi özel tohumunu yetiştiremeyen çiftçi bu şirketle bağımlı bir üretim modeli uygulamak zorunda kalmaktadır. Risk taşıdığını bildiği halde küçük çiftçilerin bu üretim modeline yönelmeleri gıda güvenliği açısından sorunlu bir durum olmakla birlikte tehlike arz etmektedir (Erbaş, 2017). Sonuç olarak Türkiye’de gıda güvencesi, tarım özelinde düşünüldüğünde tüketim kültürü, mülksüzleşme, bireyselleşme, küreselleşme, iç göç ve kentleşme olgularıyla yorumlanmalıdır. Bu durum da gıda güvencesi kavramının sadece sağlığı ilgilendiren bir kavram olmadığını

gerisinde karmaşık sosyolojik ilişkilerin bulunduğu bir durumu işaret etmektedir (Erbaş, 2017).

Gıda güvenesi anlaşıldığı üzere evrensel bir sorundur. Tüketim için gerekli gıdanın üretimi miktar olarak ele alınmakta kaliteden ziyade miktar olarak yeterliliği üzerinden politikalar üretilmektedir. Türkiye bulunduğu konum itibariyle hem gıda güvenesi alanında çözümler üretirken hem de organik gıda üretimi gibi kaliteye odaklı üretim sahalarına yönelebilir. Bu sayede açlık ve yoksullukla mücadele edilirken aynı zamanda çok boyutlu yıkımlara sebep olabilecek güvensiz gıdanın da azaltılması sağlanabilir.

2.1.4. Güney Marmara Genç Çiftçileri

Türkiye’de homojen bir üretimden ziyade farklı iklim ve toprak koşullarının bulunduğu bölgelerin olması nedeni ile heterojen bir yapının olduğunu söylemek mümkündür. *İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması*’na göre Türkiye’de 12 bölge bulunmaktadır ve her bölge sadece coğrafi olarak değil tarımsal üretim açısından da farklılık göstermektedir. Bu yapısı nedeni ile Türkiye tarımsal üretim açısından geniş varyasyonların olduğu üretim bölgelerine sahip olmuştur (Kan, 2019). Güney Marmara Bölgesi de bunlardan biridir. İdari ve coğrafi olarak GMKA’nın çalışma verilerine göre Balıkesir ve Çanakkale illerinin bulunduğu alanı kaplamaktadır (<https-3://www.gmka.gov.tr/>, 23.11.2019). Bölgede daha önce de belirttiğimiz üzere çeşitli üretim alanları bulunmakta ve gençlerin entegrasyonunu bu üretim alanlarına sağlayabilmek için çalışmalar yapılmaktadır.

2.1.4.1. Güney Marmara’ da Yatırım İmkanları

Güney Marmara Kalkınma Ajansı’nın, *Balıkesir’ de Yatırım Yapmak İçin 101 Neden* adlı çalışmasında Balıkesir’ in yatırım amaçlı pozitif yönlerine odaklanılmıştır. Bazı yatırım önerileri tarım sektörünün diğer sektörlerle bulunan ilişkisi dolayısıyla önemlidir. Tarım sektörünü yakından ilgilendiren yatırım sebeplerinden bazıları şunlardır: Türkiye’deki ekonomik hareketliliğin en yoğun olduğu Marmara Bölgesi’nde yer alması, Marmara ve Ege Denizi’ne kıyılarının bulunması, İzmir, İstanbul ve Bursa gibi metropollerin kesişim noktalarında yer alması ve buralarla otoyollar yanında Ankara ile birlikte demir yolu bağlantısının bulunması, Avrupa’ya çok yakın konumu, iki adet hava limanı, hemen her sektörden yatırıma uygun olan arazi varlığı, gelişmekte olan otoyol ulaşım ağı, endüstriyel limanlara olan yakınlığı, nitelikli eğitim veren iki üniversitesinin bulunması, tarıma ve doğal

üremeye elverişli iklim yapısı ile çeşitlenen bitki örtüsü, tıbbi ve aromatik bitki yetiştirmeye uygun alanlar, verimli ve sulanabilir arazi varlığı, geniş ve otağı bol mera alanlarıyla büyükbaş ve küçükbaş üretimine uygun doğal yapısı, özgün Kıvırcık Koyunu ırkı, geniş ve çeşitli bitki örtüsüne sahip ormanları ile arıcılık faaliyetlerine uygun alanları, organik tarımda yüksek potansiyeli ile verimli zeytinlik alanları ve kendine özgü zeytin türleri, çeltik üretimine uygun ve özgün arazileri, sözleşmeli tarımsal ve hayvansal üretim bilincinin yaygın olması, Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın bölgedeki etkinliği ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından mali olarak çeşitli desteklerin ve hibelerin sağlanmasıdır (<https-4://www.gmka.gov.tr/>, 23.11.2019).

2012 yılında Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın desteklediği *Balıkesir İlinin Organik Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılık Olanaklarının Belirlenmesi* adlı proje kapsamında Bandırma Koyunculuk Araştırma İstasyonu Müdürlüğü tarafından hazırlanan bir çalışma yapılmıştır (<https-5://www.gmka.gov.tr/>, 23.11.2019). Veriler dahilinde Balıkesir' in ülke tarımsal üretimi içindeki payının önemli olduğu ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının gerektiği görülmektedir.

2.1.4.2. Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri

Güney Marmara Kalkınma Ajansı Tarafından (2011) hazırlanan *Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri* isimli raporda: Çanakkale'nin nüfusu 486.445, Balıkesir' in nüfusu ise 1.154.314 olarak belirtilmiştir. Güney Marmara Bölgesi ise toplam nüfusu 1.640.759 olarak açıklanmıştır. Türkiye geneli nüfus sıralamasında Balıkesir ili 17. sırada Çanakkale ise 41. sırada bulunmaktadır. 2011 yılında 81 ilden 56 tanesinin nüfusu bir önceki yıla göre artarken, 25 ilde nüfusun azaldığı tespit edilmiştir. Aynı yıl Türkiye'nin nüfus artış hızı binde 13,5 olarak belirlenmiş ve Balıkesir' in nüfusu bir yılda binde 1,73 artarken, Çanakkale'nin nüfusu yılda binde 8,06 azalmıştır. Balıkesir nüfus artış hızında diğer artış gösteren iller içerisinde 53. sırada yer almıştır. Çanakkale ise nüfus azalışı gösteren iller arasında 16. sırada yer almıştır. Balıkesir' de bir kilometrekareye 81 kişi, Çanakkale' de ise 49 kişi düşmektedir. Güney Marmara Bölgesi'nde ise bir kilometrekareye 68 kişi düşmektedir. Türkiye genelinde ise bu oran kilometrekareye 97 kişi olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 1. Güney Marmara Bölgesi 2011 Yılı Nüfusları

	İl/ilçe merkezi			Belde/Köy			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Balıkesir	701.213	351.677	349.536	453.101	225.981	227.120	1.154.314	577.658	576.656
Çanakkale	268.082	139.290	128.792	218.363	109.798	108.565	486.445	249.088	237.357
TR22 BÖLGESİ	969.295	490.967	478.328	671.464	335.779	335.685	1.640.759	826.746	814.013

Kaynak: GMKA, Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri Raporu, 2011, s.4

Balıkesir ve Çanakkale’de kadın ve erkek nüfus dağılımı oransal olarak kırsal ve kentsel alanda birbirine yakın olarak görülmektedir.

Çizelge 2. İllere Göre Köy Nüfuslarındaki Artma ve Azalmalar

Bir yılda köy nüfusu artan iller	Bir yılda köy nüfusu azalan iller					
Antalya	Adana	Erzurum	Rize	Bitlis	Kırklareli	Zonguldak
Hakkari	Adıyaman	Eskişehir	Sakarya	Bolu	Kırşehir	Aksaray
Hatay	Afyon	Gaziantep	Samsun	Burdur	Konya	Bayburt
İstanbul	Ağrı	Giresun	Siirt	Bursa	Kütahya	Karaman
Kocaeli	Amasya	Gümüşhane	Sinop	Çanakkale	Malatya	Kırıkkale
Muğla	Ankara	Isparta	Sivas	Çankırı	Manisa	Batman
Tekirdağ	Artvin	Mersin	Tokat	Çorum	K.maraş	Bartın
Şanlıurfa	Aydın	İzmir	Trabzon	Denizli	Mardin	Ardahan
Van	Balıkesir	Kars	Tunceli	Diyarbakır	Muş	Yalova
Şırnak	Bilecik	Kastamonu	Uşak	Edirne	Erzincan	Kilis
İğdır	Bingöl	Kayseri	Yozgat	Elazığ	Düzce	Osmaniye
		Nevşehir	Karabük	Ordu	Niğde	

Kaynak: GMKA, Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri Raporu, 2011, s.6

İllerin arasındaki değerler incelendiğinde Türkiye çoğunluğunda olduğu gibi Balıkesir ve Çanakkale’de de kırsal nüfus azalış göstermektedir.

Çizelge 3. Türkiye’ de Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı

TÜRKİYE			
Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	6.199.824	3.184.160	3.015.664
5-9	6.084.146	3.123.697	2.960.449
10-14	6.602.605	3.386.882	3.215.723
15-19	6.317.583	3.240.196	3.077.387
20-24	6.224.591	3.173.618	3.050.973
25-29	6.306.233	3.210.343	3.095.890
30-34	6.495.634	3.285.387	3.210.247
35-39	5.632.742	2.837.182	2.795.560
40-44	4.770.774	2.430.841	2.339.933
45-49	4.786.084	2.405.435	2.380.649
50-54	3.792.436	1.909.912	1.882.524
55-59	3.454.415	1.716.102	1.738.313
60-64	2.566.487	1.231.274	1.335.213
65-69	1.868.175	876.489	991.686
70-74	1.451.368	649.739	801.629
75-79	1.118.310	497.023	621.287
80-84	688.840	260.355	428.485
85-89	284.594	94.160	190.434
90+	79.428	20.159	59.269
Toplam	74.724.269	37.532.954	37.191.315

Kaynak: GMKA, Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri Raporu, 2011, s.6

Türkiye genelinde en fazla nüfusun 10-14 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek nüfusu arasındaki sayısal yakınlığın 55-59 yaş grubuna kadar dengeli ilerlediği fakat bu yaş grubundan sonra kadın nüfusunun sürekli olarak erkek nüfusundan fazla olarak dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 4. Güney Marmara Bölgesi Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı

TR 22 BÖLGESİ			
Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	89.968	46.133	43.835
5-9	92.883	47.764	45.119
10-14	111.224	57.208	54.016
15-19	114.066	58.736	55.330
20-24	128.220	73.305	54.915
25-29	115.416	59.973	55.443
30-34	123.602	62.556	61.046
35-39	120.372	60.055	60.317
40-44	117.874	59.163	58.711
45-49	121.538	60.413	61.125
50-54	113.916	56.659	57.257
55-59	105.121	52.735	52.386
60-64	84.851	41.655	43.196
65-69	66.285	31.680	34.605
70-74	54.293	24.954	29.339
75-79	41.800	18.432	23.368
80-84	26.128	10.558	15.570
85-89	10.873	4.063	6.810
90+	2.329	704	1.625
Toplam	1.640.759	826.746	814.013

Kaynak: GMKA, Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri Raporu, 2011, s.7

Güney Marmara Bölgesi'nde nüfusun en yoğunlaştığı yaş grubu 20-24 yaş aralığıdır. Kadın ve erkek nüfusunun yaşa göre dağılımındaki denge Türkiye genelinden farklı olarak Güney Marmara Bölgesi'nde 55-59 yaş aralığından daha geç yaşlarda 60-64 yaş aralığında değişmektedir. Devam eden yaş aralıklarında ise sürekli olarak kadın nüfusu erkek nüfusuna göre fazla seyretmektedir.

Çizelge 5. İllere Göre Ortanca Yaş Değerleri

Sıra No	İL ADI	ORTANCA YAŞ	ERKEK	KADIN	ŞEHİR	KÖY
	TÜRKİYE	29,70	29,14	30,28	29,53	30,46
1	ÇANAKKALE	36,97	35,39	38,60	32,93	43,44
2	BALIKESİR	36,83	35,75	37,89	34,35	41,57
3	SİNÖP	36,81	35,75	37,87	32,91	44,78
4	EDİRNE	36,77	35,19	38,38	33,11	46,14
5	KASTAMONU	36,68	35,30	38,06	32,46	45,11
6	BURDUR	36,33	35,17	37,51	33,19	42,45
7	KIRKLARELİ	36,05	34,45	37,74	32,87	44,96
8	ARTVİN	35,63	34,50	36,84	31,79	42,28
9	BARTIN	35,48	34,78	36,20	32,85	37,70
10	KARABÜK	35,32	33,68	36,91	33,39	45,35
11	GİRESUN	35,25	34,27	36,26	32,07	42,16
12	ÇANKIRI	35,17	33,96	36,46	30,30	48,58
13	MUĞLA	34,51	34,25	34,78	33,30	35,58
14	AYDIN	34,41	33,76	35,08	33,55	36,09
15	AMASYA	34,25	33,31	35,18	32,09	40,24
16	KÜTAHYA	34,22	33,48	34,97	31,56	41,04
17	YALOVA	34,16	33,52	34,78	33,68	35,37
18	BOLU	34,02	33,06	35,01	31,27	41,47

Kaynak: GMKA, Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri Raporu, 2011, s.8

Güney Marmara Kalkınma Ajansı Tarafından (2011) hazırlanan *Güney Marmara Bölgesinin Nüfus Dinamikleri* isimli rapora göre: Türkiye genelindeki ortalama yaş 29,70'dir. Ortanca yaş kadınlarda 30,30 olarak ortaya çıkmışken erkeklerde kadınlara göre daha genç olup 29,10'dur. İl ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin ortalama yaşı 29,50; belde ve köylerde ikamet edenlerin ortalama yaşı ise 30,50 olarak ortaya çıkmıştır. Arada çok büyük farklılıklar olmasa da kırsal nüfus kentsel nüfusa göre daha yaşlıdır. Türkiye'de 36,97 ortalama yaş ile Çanakkale ve 36,83 ortalama yaş ile Balıkesir Güney Marmara Bölgesi'ni oluşturan iki il olarak ilk iki sırayı paylaşmaktadırlar. Balıkesir'de kadınların ortalama yaşı 37,89 olup erkeklerin ortalama yaşı ise 35,75'tir. İl ve ilçe merkezlerinde ortalama yaş 32,93 olup belde ve köylerdeki bu ortalama 43,44'tür. Türkiye genelinde olduğu gibi Balıkesir ve Çanakkale'de de yaşlı nüfus kırsalda yoğunlaşmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Dünya genelinde sürdürülebilir kaliteli bir yaşam için hala önemini koruyan tarımsal üretim ve çiftçilik, özellikle ekonomik dengeler ve göç olgusu bağlamında değerlendirilen yirminci yüzyıl sosyoloji çalışmaları dışında günümüzde çok da üzerinde durulmayan bir konudur. Sosyo-kültürel değişimin çiftçiler üzerindeki etkisinin daha çok tarımsal ekonomi ve iktisat temelli çalışmalarla ele alındığı bu çalışma sürecinde yapılan araştırmalarla görülmüştür. Sosyal etkileşimin yoğun olarak yaşandığı çiftçiliğin yerel sosyoloji çalışmalarında daha çok yer edinmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Çalışma genelinde tarım ve çiftçiliğin genel tarihinden Türkiye özeline doğru bir yol izlenmiştir. Bu süreçte kontrol edilmesi ve yönetimden uzak tutulması gereken bir topluluk olarak 'köylü'nün ortaya çıkışı Marx' ın "*köylülüğün tasfiyesi tezi*" üzerinden tartışılmış ve genel olarak doğu toplumları ile Asya Kıtası'na atfedilen "köylülük" kavramı ele alınmıştır. Dönemin genel sosyoloji çalışmalarında köylüler meselesi çok fazla ele alınmasa da örneğin Weber de Marx gibi Doğu' da köyün esas olduğunu ve tarım halklarının merkeze bağımlı ve gelişime kapalı olduklarını düşünmektedir. Ülkenin kırsal toplumlarının sosyal etkileşimlerinde ciddi bir yer edinen ve sürekli deneme yanılma yöntemlerine maruz kalan kırsal kalkınma uygulamaları kronolojik olarak ele alınmış ve tarımsal üretim ile çiftçiye olan etkisi üzerinde durulmuştur. Tüm bunlar olurken bir sosyo- kültürel değişim yaşanmış ve kırdan kente göç olgusu ortaya çıkmıştır. Bu değişim evresinde Bourdieu'nun Fransız sömürgesi sebebiyle kırsal üretimden kopartılan Cezayir köylüleri üzerine tartışmaları değerlendirilmiştir. Bourdieu'nun "Eylem Kuramı" ve bir grubun üyelerinin paylaştığı ortak deneyimleri sağlayan habitus yani "alan" üzerinden çiftçi ve eğitim gibi yaşam alanı dinamikleri tartışılmıştır.

Çiftçiliğin süreçleri, geçirdiği değişimleri ve çeşitli anlamlandırmalarını çözümlmek adına Çağlar Keyder ve Zafer Yenal'ın *Bildiğimiz Tarımın Sonu* çalışması değerlendirilmiş ve esin kaynağı olmuştur. Kırsaldan kente doğru gerçekleşen göçün tersi olarak son yıllarda kentten kırsal alanlara doğru da bir *tersine göç* hareketliliği görülmektedir. Köye geriye göçün yani yeni köylülüğün henüz ölçülemiyor olması sebebiyle kesin yargılarda bulunmak yanıltıcı olabilirse de dünyanın diğer ülkelerinde de benzer durumların yaşanıyor olması dikkat çekicidir. Keyder ve Yenal'a göre, bu durumu sadece küresel ekonomik kriz bağlamında yorumlamak yanıltıcı olabileceğinden diğer sosyal kriz hallerini de irdelemek gerekmektedir.

Türkiye’deki tarımsal yapıların bazı özellikleri yeniden köylüleşmeye kolaylaştırıcı etki sağlamaktadır. Kıyı bölgelerindeki tarımsal faaliyetlerin çeşitliliği, turizm ve tarımın ilişkilendirilmesi ve kalkınma dönemindeki Türkiye tarımının yaygın olarak küçük aile işletmeleri şeklinde uygulanıyor olması köye dönüşleri veya yereldeki tarım temelli sosyo-kültürel değişimleri kolaylaştırdığı düşünülmektedir (Keyder ve Yenal, 2013).

Tarımın ülkemizde geçirdiği dönüşümleri aynı zamanda genç çiftçiler üzerinden de irdelemek mümkündür. 2018 ve 2019 yıllarında yapılan ve genç çiftçileri konu alan lisansüstü çalışmalarda verilere bakıldığında, Türkiye’nin çeşitli bölgelerindeki genç çiftçilerin çoğunluğunun tarımsal üretimi bırakmayı düşünmedikleri, bunun sebebi olarak da tarımsal üretimin geleceğine ve gerekliliğine dair pozitif beklentilerinin olduğu, bırakmayı düşünlerin ise kişisel olarak kendilerine geçimlik kazanç olarak belirledikleri gelir seviyesini sağlaması ve iş garantisi sunması halinde başka sektörlere geçiş yapabilecekleri, tarımsal üretime devam edenlerin uzun yıllardır iki farklı iş kolu olarak değerlendirilmeyip birlikte araştırılan tarım ve hayvancılığı ayrı iki iş kolu olarak işlettikleri, bu iki üretim alanını birlikte sürdürenlerin ise gelir/gider hesaplamalarını ayrı olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Kırsal ve çiftçi ilişkisine odaklanan kısımlarda ise, genç çiftçilerin son yüzyılda yaygın olan “kırsal” a romantik yaklaşımların tersine gerçekçi planlar yaptıkları ve kırsalda kalmaya devam etme isteklerini gerekli kaliteli yaşam standartları ile ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmalarda kırsal kalkınma planlarının çok yönlü ve yerele uygun işletilmesi gerektiği, devlet teşviklerinin artırılması ile hizmete ulaşmanın kolaylaştırılmasının beklendiği verilerine ulaşılmıştır (Çelik, 2018), (Alanoğlu, 2019), (Alkan, 2019), (Başaranoğlu, 2019), (Gedik, 2019), (Güder, 2019), (Kurnaz, 2019), (Yılmaz, 2019). Bu çalışmaların Keyder ve Yenal’ın (2013), modernizasyon sürecinde kentsel nüfusun sürekli artmasına rağmen kırsala dair süre gelen algının değişeceğini ve kırsal kalkınma planlarının çok yönlü olarak hayata geçirilmesinin gerekliliğini savundukları çalışması ile benzer sonuçlar verdiği söylenebilir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan model, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırma için oluşturulan veri toplama araçları ve yararlanılan teknikler, veri toplama süreci ve analizinin nasıl yapıldığına dair bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın ilk bölümünde alana dair teorik çalışmalar üzerinde durulmuş ikinci bölümü ise uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak konu özelinde alan taraması yapılmış ve elde edilen veriler ışığında genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Güney Marmara genç çiftçilerinin çiftçiliğe hangi anlamları yüklediğinin ve bu anlamlarla kendi hayatını nasıl dönüştürdüğünün, devlet politikaları ve sosyo-kültürel değişmeden nasıl etkilendiğinin, devam etmekte olan çiftçilik pratikleri ile sosyal ilişkilerine nasıl yön verdiğinin ve süren gündelik yaşam içinde çiftçiliğin geleceğine dair neler düşündüğünün incelenmesine ve analiz edilmesine dair nitel araştırma modelinde bir durum çalışmasıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın analiz ünitesi bireylerden oluşmaktadır. Bu araştırmanın evreni Güney Marmara Bölgesi'nde yaşayarak çiftçilik deneyimlerini sürdüren kadın ve erkek bireylerden oluşmaktadır. Örneklem grubunu ise 10 kadın genç çiftçi ile 10 erkek genç çiftçi olmak üzere toplam 20 birey oluşturmaktadır. Örneklem grubu seçiminde, tabakalı örneklem grubu seçimi kullanılmıştır. Tabakalı örneklem, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evrende var oldukları aynı oranlarıyla örneklem içinde temsil edilmelerini sağlayan bir örneklem seçme tekniğidir. Kısaca tabakalı örnekleme amacı ilgili alt grupların temsil edilmelerini garanti altına almaktır. Tabakalı örnekleme kullanmamızın en önemli nedeni, örneklemin standart hatasını azaltmadaki sağladığı avantajdır (Özen ve Gül, 2007: 402). Tüm genç çiftçilerle; yaş, kaç yıldır çiftçilikle uğraştıkları, eğitim durumları, medeni durumları, mesleki eğitimleri ve çiftçiliği seçme ya da seçilme deneyimlerine ilişkin yarı yapılandırılmış bir mülakat formu ile derinlemesine görüşülmüştür. Araştırmaya katılan genç çiftçiler, araştırmacı tarafında Güney Marmara'daki farklı sosyal ortamlarda görüşme için gönüllü olan çiftçiler arasından seçilerek "genç çiftçi" tanımına uyup uymadıklarına göre sınıflandırılmıştır. Araştırmaya katılımları

gönüllüğe dayalı olması sebebiyle katılımcıların çalışmaya uygunluklarının belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu uygulanması yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırmaya katılan genç çiftçilerin çiftçilik deneyimlerine dair kişisel bilgilerinin alınması amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırmacının araştırma problemi ile uyumlu olabilmesi için belirlediği örnekleme yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanması elde edilen verilerin karşılaştırmasını mümkün kılmaktadır (Özdemir, 2011).

Katılımcıların yaş, eğitim durumu, medeni durumları ve gelir düzeylerinin belirlenmesine yönelik verilerin elde edilebilmesi için kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Mülakat forumunun önceden belirlenmiş sorulardan oluşan bu kısmı yapılandırılmış olarak değerlendirilebilir. Mülakat formunun geri kalanında bulunan genç çiftçilerin sosyo-kültürel değişmeden nasıl etkilendiklerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan sorular ise açık uçludur. Bu kısımda deneyim aktarımları söz konusu olduğu için derinlemesine bilgi alabilmek adına soruların açık uçlu olması ve görüşmenin seyrine göre şekillenmesi önemlidir. Bu kısımdaki sorular daha esnek olduğu için görüşmenin seyrine göre araştırmacının soruları yönlendirmesi mümkün olmaktadır. Bu yüzden mülakat formunun bu kısımları yapılandırılmamıştır.

Görüşme esnasında genç çiftçilere çiftçilik deneyimlerini ifade etme imkanı verebilecek 12 açık uçlu soru sorulmuştur (bkz. Ek-A). Görüşme öncesinde, katılımcıların demografik verilerinin belirlenebilmesi amacıyla da 6 kapalı uçlu soru sorulmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

Bu araştırma için elde edilecek olan veriler, Güney Marmara Bölgesi'nde 2019 yılında yaşayan ve çiftçiliğe güncel olarak devam eden genç çiftçilere mülakat yapılması sonucunda elde edilmiştir. Araştırmaya katılan genç çiftçilerin her birine çalışmaya uygunluklarının belirlenmesi amacıyla 6 adet demografik soru sorulmuştur. Demografik durumu açısından araştırma örneklemine giren genç çiftçiler ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin çoğu bireylerin konuya dair daha iyi aktarım yapabilmeleri adına çiftçilik yaptıkları alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bir kısmı ise mevcut şartlar değerlendirilerek tarafsız ve kamuya açık ortamlarda sessiz ve dikkat dağılımına sebep olabilecek etkenler ortadan kaldırılarak

yapılmıştır. Görüşme başlamadan önce çalışmanın amacı kısaca açıklanarak ses kayıt cihazı kullanmak için izin alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ses kayıt cihazı ile görüşme yapmak istemeyen katılımcılar ile ses kaydı alınmamış ve elle not alma şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler gizlilik esasına dahilinde gerçekleştirilmiş ve bu sebeple çalışma içerisinde katılımcı verileri veya değerlendirmeleri gizlilik gereği kodlar ile ifade edilmiştir. Görüşmeler 01.03.2019 ve 02.11.2019 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için öncelikle görüşmelerden elde edilen ses kayıtları metin belgesine dönüştürülmüştür. Çalışmanın analiz edilmesi aşamasında nitel veri analizi kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda çoğunluk tarafından tekrar edilen veriler metinler içinden ayıklanmıştır. Ayıklanan veriler birlikte kullanıldıklarında anlam ifade edebilmeleri için araştırmacı tarafından sorular ve cevaplar bağlamında birbiri ile örüntülenmiştir. Nitel veri analizi sürecini, birbirini takip eden üç aşamalı bir sınıflandırma içerisinde incelemek gerekir. Bu aşamalardan ilkinizi gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi çeşitli tekniklerle toplanan “*verilerin azaltılması*” aşaması oluşturmaktadır. Bu aşamada, alandan toplanmış ve henüz işlenmemiş durumda bekleyen veri seti, ayıklama, özetleme ve dönüştürme işlemlerinden geçirilmektedir. Veri azaltma aşaması, araştırma raporunun tamamlanmasına kadar süren uzun bir süreci kapsamaktadır. Veri azaltma sürecinde araştırmacı, araştırmanın amacına göre hangi verileri araştırmanın dışında bırakacağına, hangi verileri kullanacağına ve veri setini nasıl sınıflandıracığına karar vermektedir. Veri analizinin ikinci basamağını ise “*verilerin görsel hale getirilmesi*” süreci oluşturmaktadır. Bu aşamada, veri azaltılması sürecinde ayıklanan, özetlenen ve dönüştürülen verilerin belirli sonuçlar çıkartmaya dönük bir biçimde örülmesi amaçlanmaktadır. Böylece henüz belirli bir anlam taşımayan veri seti, verilerin örülmesiyle birlikte daha bir görsel hale gelmekte ve daha anlaşılır bir biçime sokulmaktadır. Veri analiz sürecinin son basamağını ise “*sonuca ulaşma ve teyit etme*” oluşturmaktadır. Bir bakıma nitel araştırmacı araştırma sürecinin başından itibaren sürecin her aşamasında toplamış olduğu verilerin ne anlama geldiğini anlamaya çalışmaktadır. Araştırma sürecinin başında belirsiz bir biçimde ve bir bakıma verilerin içinde saklı duran gerçeklik son aşamada keşfedilmekte ve gün yüzüne çıkarılmaktadır (Özdemir, 2011).

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Sosyo-kültürel değişmelerin Güney Marmara genç çiftçileri üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmamızın bu bölümünde; konuyla ilgili genç çiftçiler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler; tablo ve grafikler haline dönüştürülerek görüşme analizleri ile birlikte sunulmuştur. Çalışma esnasında örneklem grubunun yapısını değerlendirmek amacıyla öncelikle demografik sorular sorularak verilere ulaşılmıştır. Sonrasında ise derinlemesine bilgi almak amacıyla oluşturulan görüşme formu uygulanmıştır.

Örneklem grubu ile ilgili verilerin analizine geçmeden önce örneklem grubunun çiftçilik süreçlerine nasıl dahil oldukları hakkında bahsetmemizin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Örneklem grubumuzda yer alan katılımcıların çoğunluğu çiftçiliği isteyerek tercih ettiklerini ifade etmelerinin yanı sıra çiftçilikle tanışma süreçleri bağlamında birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Aile mesleği olarak tanışma durumunun yanında kırsalda yaşam ve doğal ortamlara yakın olma arzusunun da genel örneklem grubunda baskın ifade olarak ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

4.1. Demografik Bilgiler

Çizelge 6. Demografik Veriler-Yaş

Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular / Yaş			
		F	%
YAŞ	18-22	3	15
	23-27	2	10
	28-32	6	30
	33-37	6	30
	38-40	3	15
	Toplam	20	100

İlk olarak katılımcıların yaş istatistiki verileri için Çizelge 6'ya bakıldığında en küçük değer 19, en büyük değer ise 39 olarak tespit edilmiştir.

Genç çiftçi projesindeki projeye katılım yaşı olarak kalkınma planlarına dahil edilen kriter yaş gurubu 18-40 yaş aralığının örneklem grubu içinde dağılım gösterdiği ve tüm yaş aralıklarında en az iki genç çiftçinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 7. Demografik Veriler-Eğitim

Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular / Eğitim Durumu

	f	%
Eğitim Durumu		
İlkokul	1	5
Ortaokul	2	10
Lise	9	45
Ön lisans	2	10
Lisans	6	30
Lisansüstü	0	0
Toplam	20	100

Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında ilkokul mezunu 1 kişi (%5), ortaokul mezunu 2 kişi (%10), lise mezunu 9 kişi (%45), ön lisans mezunu 2 kişi (%10), Lisans mezunu 6 kişi (%30) oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu %45 oran ile lise mezunlarının oluşturduğu tespit edilmiştir.

Genç çiftçiler üzerine yapılan diğer illerdeki araştırmalarda da benzer öğrenim durumu verilerinin elde edildiği tespit edilmiştir. Başaranoğlu'nun (2019) çalışmasında Isparta'daki genç çiftçilerin %48.18 oranı ile lise mezunu, Alkan'ın (2019) çalışmasında Antalya'daki genç çiftçilerin %40.2 oranı ile lise mezunu ve yine Güder'in (2019) çalışmasında da Yalova'daki genç çiftçilerin yoğunlukla diğer eğitim düzeylerine göre ortaokul ve lise mezunu oldukları verisi elde edilmiştir.

Bizim çalışmamızda ve diğer araştırmalarda yer alan Genç çiftçilerden en erken doğan kişinin 1980 yılında doğmuş olduğu düşünüldüğünde 1980 yılı öncesi dönemdeki eğitim seferberliği ile kırsaldaki yerleşimlerin hızla okullaşması ve ilköğretim sonrası eğitimin devlet tarafından desteklenmesinin kırsaldaki genç nüfusun çoğunluğunun ortaöğretim mezunu olmasında etkili olduğu düşünülebilir. Fakat lise sonrası eğitime devam etmede aynı yükseliş trendinin görülmemesi üzerinde ayrıca durulması gereken bir konuyken 2010'lara gelene kadar devlet üniversitelerinde tarımla ilgili eğitim veren bölümler ile tarım konusuna odaklanan mesleki eğitim liselerinin azlığı bir sebep olarak gösterilebilir. Tüm bunların yanında ülkemizde yaygın üretim modeli olarak tarımsal üretim alanında faaliyet gösteren ve gelirini buradan elde eden aile işletmelerinin geleneksel yapıyı sürdürerek tüm aile fertlerinin üretimde çalışmaları ve öğrencilik hayatı devam eden gençlerin ders çalışmak için ayırdıkları

okulda eğitim sonrasında kalan sürenin kentli akranlarına oranla düşük olması ve eğitimde aynı oranla başarılarının olumsuz yönde etkilendiği düşünülebilir.

... taşınmalı olarak eğitim gören buradaki çocukların çok kez servisi kaçırdıklarına ve o gün okula gitmediklerine şahit oluyorum. Ulaşımın okullara sağlanıyor olması güzel olsa da eğitimin öğrenci tarafından takip edilebilirliğini zorlaştırıyor. Mesela bizim köyde çok olmasa da rakımı yüksek köylerdeki çocuklar hava şartları sebebiyle bazen okula gidemiyorlar...(2 nolu genç çiftçi)

2 nolu genç çiftçinin de değerlendirdiği gibi bu genellemelerin yanı sıra çalışma alanımız olan Güney Marmara'daki kırsal okullaşmasının çoğunlukla Türkiye'nin geri kanlında olduğu gibi il ya da ilçe merkezlerine taşınmalı olarak gerçekleştirilmesi ve bunun devlet tarafından ücretsiz olarak karşılanması ilk bakışta eğitimde fırsat eşitliği gibi görünüyor olsa da yaşam alanından uzakta eğitim görüyor olmanın hem kırsal alanın öğreticiliğinden gençlerin uzaklaşmasına hem de eğitime ulaşımında mesafelerin odak dağıtıcı etkisi sebebiyle bir sonraki eğitim düzeyine geçişte azalmalara sebep olduğu söylenebilir.

Çizelge 8. Demografik Veriler-Meslek

Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular / Meslek

	f	%
Meslek		
Çiftçi	5	25
Ziraat Mühendisi/Çiftçi	1	5
Ev Hanımı/Çiftçi	1	5
Kahvehaneci/Çiftçi	1	5
Çoban	2	10
Muhasebeci/Çiftçi	1	5
Çoban/Çiftçi	6	30
Öğretmen/Çoban	1	5
Öğrenci/Çiftçi	2	10
Toplam	20	100

Araştırmamızda katılımcıların mesleki durum dağılımına bakıldığında 9 farklı meslek gurubunda yer aldıkları ve bazı katılımcıların mesleklerini ikili olarak ifade ettikleri görülmektedir. Dağılıma göre; 6 kişi (%30) çoban-çiftçi, 5 kişi (%25) çiftçi, 2'şer kişi (%10) çoban ve öğrenci-çoban, 1'er kişi (%5) ziraat mühendisi-çiftçi, ev hanımı-çiftçi, kahveci-çiftçi, muhasebeci-çiftçi, öğretmen-çobandır. Meslek bulgularının araştırmaya eklenmesinde bilgiler genç çiftçilerin mesleklerini ifade ediş şekilleriyle doğrudan verilmiştir.

Bizim Güney Marmara Bölgesi'ndeki çalışmamızda olduğu gibi Başaranoğlu'nun (2019) Isparta'daki çalışmasında da genç çiftçilerin %47.27'sinin çiftçilik dışında başka bir mesleğinin daha olduğu tespit edilmiştir. Bu durumu üç farklı yönden ele alabiliriz. İlk olarak ailesi de çiftçi olan genç çiftçilerin çiftçiliği bir yaşam biçimi olarak ortaya koymaları ile birlikte bu iş kolunu bir meslek olarak görmemeleri ve bu yüzden yaptıkları işi meslek olarak tanımlamamalarıdır. Özellikle bireysel sigortalanma girişiminin son çeyrek asırda Türkiye genelinde yaygınlaşması ve henüz sigortalı çalışma bilincinin kırsal iş kollarında yeterince gelişmemiş olması da bu algının yaygınlaşmasında büyük rol oynamaktadır. Tarım sigortaları ise düşük emekli maaşı gibi dezavantajları ile çiftçinin beklentilerini karşılamamakta ve gençlerin tarım dışı sektörlere yönelmesini pekiştirmektedir. İkinci olarak tarımsal üretimin gelir garantisi sunmaması örnek gösterilebilir. Büyük ölçüde coğrafi şartlara bağımlı olan tarım sektörü mevsimsel geçişler ve diğer piyasaya dair etkilerle birlikte kısa veya uzun

dönemli üretim modellerini kullanmakta fakat gelirin netliği konusunda üreticiye gerçek bir referans sunmamaktadır. Mevsimlik elde edilen kazanç ile kırsal nüfusa da kentsel nüfus gibi uygulanan temel enerji ve iletişim gideri aylık faturalandırmaların ödenmesi, çocuğu olan genç çiftçilerin çocuklarının kentli çocuklarla rekabet içinde olduğu eğitim giderlerini karşılayabilmesi için yeterli olmadığından ve net bir aylık gelir elde edilmesini zorunlu kıldığından çiftçilerin ikincil bir meslek koluna yönelmelerinin sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Bu ilk iki geleneksel ve ekonomik sebeplerden sonra üçüncü olarak ülkemiz genelindeki mevcut kültürel yapının çiftçilik mesleğine olan bakış açısı gösterilebilir. Kurnaz'ın (2019) Samsun ilindeki çalışmasında genç çiftçilerin, ekonomik gelir, yaşam kalitesi ve sosyal statü açısından çiftçiliği meslek olarak cazip görmedikleri için kendilerini çiftçi olarak ifade etmek istemedikleri verisine ulaşılmıştır. Genel söylemde Atatürk'ün "köylü milletin efendisidir" sözünün halk arasında ve medyada yaygın olarak yer aldığı görülmektedir. Fakat gerek medyanın reklamlar ve diğer ürünleri ile kente dair olanı özendirme gerekse sözün içinde geçen "köylü"nü kendi motivasyonunu köy dışında yer almanın daha konforlu olacağından alması, çiftçiliğin bir meslek olarak telaffuzunu zorlaştırdığı gibi tek başına yeterli görülüp alanında profesyonelleşmeyi engellediği düşünülebilir.

Çizelge 9. Demografik Veriler-Medeni Durum

Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular / Medeni Durum

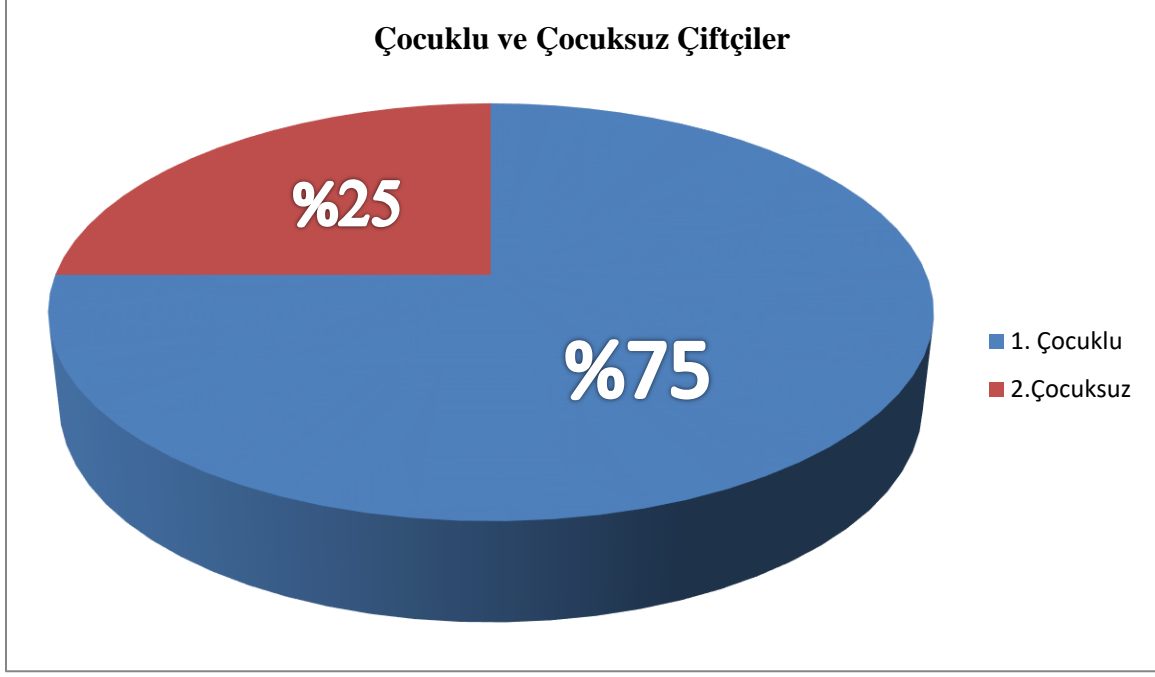
	f	%
Medeni Durum		
Bekar	5	25
Evli	12	60
Boşanmış	3	15
Toplam	20	100

Katılımcıların medeni durumlarının istatistiklerine bakıldığında ise %25'i bekar, %60'ı evli ve %15'i ise boşanmıştır.

Katılımcılar genel olarak evlilik üzerine fikir belirtirlerken kırsalda evlenmenin zorluklarına odaklanmış az yoğunlukta olarak sonradan eşi ile birlikte kırsalda yaşamayı seçenler ise kırsalda olmanın avantajlarından bahsetmişlerdir. Eşi ile birlikte kırsal alanda faaliyet göstermeye sonradan başlayan genç çiftçilerin evlilik olgusunu açıklarken eşinin desteğini almanın önemine yoğunlaştıkları tespit edilmekle birlikte genel olarak dezavantajlı grup olarak adlandırabileceğimiz “genç olmak” ve “çiftçi olmak” durumlarında en büyük sosyal desteği kök ailelerinden ziyade eşlerinden aldıkları görülmektedir. Sosyal yalnızlık vurgusunun ise en çok evlilik ile çiftçilik bağlantısı hakkındaki görüşme bölümlerinde ortaya çıktığı verisi elde edilmiştir.

Evli veya bekar olmak üzere genç çiftçilerin bazıları kırsalda çokça yaygın olan “Çobana kız vermezler” söylemine atıfta bulunarak ve daha çok nüktedan ifadelerle duruma açıklık getirmeye çalışmışlardır. Kırsalda “evlilik” olgusu gibi “duygu” temelli toplumun genelini ilgilendiren durumlar hakkında bahsederken çokça nükteye ve yaygın deyişlere başvurulduğu gözlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen genel verilere göre, kırsal alanlar dışındaki iş kollarına özellikle genç kırsal erkeklerinin yöneliminin evlilik ve kendi çekirdek ailesini kurma kaygısıyla gerçekleştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Evlilik gibi boşanma konusuna da değinen genç çiftçiler, kırsalda gerçekleşen boşanmaların eşler arasında “Çiftçilik gelirlerinin yetersizliği”, “Çocuklarının eğitim ve gelecek planları üzerine ortak bir karara varamamaları” ve emek yoğun olarak yürütülen çiftçilik faaliyetlerinden ziyade “Daha kolay” gelir elde etme beklentisiyle kent merkezlerine göçme veya kırsalda kalma üzerine anlaşamamalarına vurgu yapmışlardır.

Genç çiftçiler içinde özellikle çiftçiliğe başlamadan önce kent yaşamı deneyimi olanlar, çiftçilik faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlarda sosyal ve kültürel faaliyetlerin kısıtlılığına vurgu yaparken kırsal sosyalleşmelerinin kooperatifler ve tarım festivalleri gibi yaptıkları iş bağlantıları ile sınırlı kaldığına ve kültürel faaliyetlerin genel olarak “Satın alınması gereken bir durum” olduğuna vurgu yapmışlardır. Kültürel organizasyonların daha çok kent merkezlerinde yürütülüyor olmasından ve yaptıkları işin çalışma saati açısından genellikle günün tamamına yayılmasından kaynaklı sinema, tiyatro ve konser gibi faaliyetlere sınırlı zamanlarda katılabildiklerini, sosyalleşmelerini daha çok yine çiftçilik faaliyetleri bağlantılı olarak eşleri ve çocukları ile bireysel etkinlikler yaratarak gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında hayatının çoğunluğunda kırsalda yaşamış ve aktif olarak çiftçilik yapan genç çiftçiler ise sosyal ve kültürel faaliyet ayrımına çok vurgu yapmadan yereldeki bayram ve düğün kutlamaları gibi etkinlikler ile birbirleriyle iletişim halinde kaldıklarını ifade etmişlerdir. Benzer coğrafi alanları ve iş kolunu paylaşan yakın yaşlardaki genç çiftçilerin sosyal ve kültürel içeriklere bu şekilde yaklaşmış olmaları kültürel olanın içselleştirmesinde sadece aynı zaman ve benzer mekanların kullanılmasının yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun bireylerin çocukluk ve gençlik dönemlerini kent merkezleri veya kırsal alanlarda geçirmiş olmalarına göre değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Şekil 1. Demografik Veriler-Çocuklu ve Çocuksuz Çiftçiler

Katılımcıların %75'inin çocuğunun olduğu %25'inin ise çocuk sahibi olmadığı görülmüştür. Katılımcılar arasında evli veya boşanmış olanların çocuk sahibi olduğu, bekar ebeveyn olan erkek ya da kadın genç çiftçinin olmadığı tespit edilmiştir.

4.2. Nitel Veriler

4.2.1. Genç Çiftçilerin Çiftçiliği Tercih Etmelerindeki Etkenler

Katılımcıların görüşme formunda “çiftçi olmaya nasıl karar verdiniz?” sorusuna verdikleri bazı yanıtlar şekil 2’ de gösterilmiştir.

Şekil 2. Genç Çiftçilerin Çiftçiliği Tercih Etmelerindeki Etkenler

Genç çiftçilerin çiftçiliği tercih etmelerindeki etkenlere baktığımızda üretim modelleri benzeşse dahi farklı motivasyonlarla tarımsal üretime dahil oldukları görülmektedir. Ekonomik gelecek kaygısının üretim modelini belirleyen baskın tercih olmasının yanında sosyal ve kültürel yaşam tercihleri de ön plana çıkmaktadır. Daha minimal sosyal yaşamlar tercih etmelerinin yanı sıra geniş coğrafi alanlara sahip bir üretim modelini benimsemiş olmaları ekonomik üretim modellerinin kişisel tercihlerden de etkilendiğini ortaya koymaktadır.

...Ben seçtim diyorum fakat aslında seçmiş de sayılmayız. Çünkü eğer kaliteli yaşamak ve çocuklarımı sağlıklı büyütme istiyorsam Bursa’ da bana bu hayatın verilmeyeceğini

anladım. Yani aslında çok da seçilmiş sayılmaz. Bir zorunluluktan diyebiliriz... (10 nolu genç çiftçi) 10 nolu genç çiftçinin soruya verdiği cevapta yaşam alanı ve meslek tercihlerinin “kaliteli yaşam” ve “sağlık” vurgularıyla ön plana çıktığını görmekteyiz. Sonradan meslek olarak seçilen çiftçiliğin kök aileden gelen çiftçilik uğraşından farklı olarak hayat akışı içinde ortaya çıkan gereksinimler ve bu gereksinimlerin mevcut yaşam koşullarında sağlanamamasından dolayı seçildiğini ortaya koymaktadır. Çiftçilik faaliyetlerine “sağlık” ve “kalite” vurgusu yapılarak pozitif bir yaklaşım sergilendiği görülmektedir.

...Hayvanları seviyorum en başta. Aslında vegan olmayı düşünüyorum fakat henüz vejetaryenim... (5 nolu genç çiftçi) Yemek yeme tercihlerinin de çiftçiliği meslek olarak seçme üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. Kırsal alanda hayvan ve bitkilerin gıda olarak birbirlerinden çok fazla ayrılmadıkları görünür olsa da tüketim tercihlerine göre üretim modellerini mümkün kılan bir meslek olduğu düşünülebilir. Bu haliyle tarımsal üretimin kişisel yemek yeme tercihlerinin uygulanmasında ve pekiştirilmesinde kolaylaştırıcı etkisinin olduğu söylenebilir.

...Kendi yetiştirdiğini yemek büyük zevk... (13 nolu genç çiftçi) Modern dünyanın getirileri ve tüketim alışkanlıkları ile birlikte yediği yemeğe yabancılaşan 21. yüzyıl kentli bireylerinden belli ölçülerde farklılaşan kırsaldaki bireyler, ürettiği gıdayı yemeğe dönüştürebilme ve yediğini tanımak açısından diğer meslek kollarından ve kentli bireylerden farklılaşmaktadır. Çiftçiliğin bir meslek olarak bu açıdan mesleki doyuma ulaşma fırsatını sunduğu düşünülebilir.

...Sekiz yıl özel sektörde çalışarak şehirde yaşadık ama eşimi ikna etmem biraz zaman aldı. Bana kalsa köyde üniversite olsa onu bile burada okurdum ama işte üniversite eğitimi evlilik falan derken kaldık şehirde... (11 nolu genç çiftçi) Araştırmamızda yer alan genç çiftçilerin tekrar bu üretim alanına girmeden önce çiftçiliğe ara vermelerinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Eğitime devam etmenin kırsalda mümkün olmaması, evlilik ile aile olma bilincinin ortak karar verme mekanizmalarını etkilemesi buna örnek olarak gösterilebilir.

...Seçmedim ki ben zaten hep buradaydım. Sadece gitmedim. Dedemin sürüsü tam 60 yaşında. Kardeşlerimin hepsi şehire gittiğinde bazen düşündüm ama kıyamadım hayvanları satıp gitmeye... (15 nolu genç çiftçi) Meslek olarak çiftçiliği seçmede etkili olan diğer bir durum ise üretim alanındaki bazı kısımlara gösterilen duygusal bağlılıktır. Özellikle hayvancılıkta süregelen soy takibi ve aile işletmeleri arasındaki hayvan ırkı rekabetleri en iyi olanın üretilmesini amaçladığından üretimin kalitesini arttırmakta ve bu bağlılığı devam

ettiren genç çiftçiler uzun süreler içerisinde ortaya çıkan hayvan soylarını devam ettirmede ortaya koydukları iddia ile mesleğe olan bağlılıklarını açıklamaktadırlar. Burada geleneksel olanın ekonomik olana dönüştüğünü düşünebiliriz. Hayvancılık üretimindeki soy takibi geleneksel yapıdan itici güç alıyor olsa da nihayetinde ekonomik gelire dönüşmektedir. Ve bu şekilde ekonomik sürdürülebilirliğin bir kolu olarak geleneksel olana bağlılığın da etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu örnek üzerine düşünecek olursak giderek çoğalan dünya nüfusu kaynaklı endüstriyel tarıma yönelişle birlikte daha fazla ürünü daha az zamanda ve mekanda elde etme girişimi olan intansif tarımın tek başına sürdürülebilirliği sağlamayacağı ekstansif olan geleneksel metotlara da ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Son yıllarda tarım piyasasının ortaya koyduğu tarım fuarlarında, hayvan güzellik yarışmalarının yapılması ve en iyilerin ödüllendirilmesi bu konuda pozitif yönlü bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

...Daha iyi yapabileceğim bir iş olduğumu düşünmüyorum...(3 nolu genç çiftçi) 3 nolu genç çiftçinin yorumu ile sosyal ve ekonomik hayatını çevreleyen çiftçiliğin dışına çıkmayan ve farklı alanlarda eğitimler almayan bireylerin bir mecburiyet durumu olarak da çiftçiliğe yöneldikleri görülmüştür. Aynı zamanında bu yaklaşımda olan genç çiftçilerin bu durumu bir konfor alanı olarak da gördükleri ve en nihayetinde tarım sektörünün gıda ihtiyacı sebebiyle kötü durumda olsa da devam edeceğinden kaynaklı işsiz kalma durumlarının ortaya çıkmayacağını düşündükleri tespit edilmiştir.

... Ziraat mühendisliği okuduğum için daha çok laboratuvar işleri yaparım diye düşünüyorum ama zamanla alanda çalıştıkça çiftçiliği bilerek yapmanın daha avantajlı olduğunu fark ettim...(2 nolu genç çiftçi). Başaranoğlu'nun (2019) Isparta'daki çalışmasında, genç çiftçilere göre kırsal alanın en önemli avantajı, %30.00 oranı ile bireylere geçim kaynağı yaratması olmuştur. Diğer avantajlara bakıldığında ise; %23.64 oranı ile kırsal alanların huzurlu ve sakin olması, %20.91 oranı ile kırsal alanlarda gelenek, görenek ve alışkanlıkların olması, %13.64 oranı ile doğal yaşam fırsatı olması, %9.09 oranı ile temiz havanın olması %2.73 oranı ile akraba ilişkilerinin iyi olması verileri elde edilmiştir. Bizim çalışmamızda ise katılımcıların çoğunluğu çiftçiliği kendi istekleri doğrultusunda seçtiklerini belirtmişlerdir. Farklı süreçler yaşıyor olsalar da doğaya yakın olmak ve kaliteli bir yaşam arzusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanında tarımı temel üretim sektörü olarak görmeleriyle ekonomik kazanç beklentileri, alan ile ilgili eğitim süreçlerine dahil olmaları ve kök ailelerinin de çiftçi olması bu karar verme sürecini etkilemiştir. Isparta ilinde yapılan çalışma ile Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan Güney Marmara Bölgesi'ndeki bizim çalışmamızda genç çiftçilerin çiftçiliği bir meslek olarak seçmelerinde benzer motivasyonlara

sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu haliyle bölgeler farklı olsa da benzer beklentilerin ortaya çıktığı ve Türkiye genelinde ortaya çıkan tarım sektörü güncel durumlarının genç çiftçileri etkileyerek motivasyon kaynaklarında belirleyici olduğu düşünülebilir.

4.2.2. Kırsalda Yaşam ve Çiftçiliğin Genç Çiftçiler İçin Anlamları

Her birey bilinçli veya bilinç dışı olarak yaşadığı çevreye anlamlar yüklemekte ve kendisini hem doğal hem sosyal hayat karşısında bir yere konumlandırmaktadır. Seçimlerimizin yaşam alanlarımızı etkilediği gibi yaşam alanlarımız da bireyler olarak karar verme ve seçme aşamasında bizleri etkiler. Gündelik hayattaki tutum ve tercihlerimiz bu anlamlandırmalar dolayısıyla şekillenmektedir.

...En başta bahçemi ben düzenliyorum...(1 nolu genç çiftçi) Bireyler olarak kendi öznel var oluşumuzu gerçekleştirirken üretkenlikten çokça besleniriz. Yaşam alanı olarak bir mekanın üretimi ise hem üretim faaliyetine duyduğumuz ihtiyacı hem de bireysel tercihlerle var edilen gündelik mekanların oluşumunu mümkün kılar. “Bahçeyi düzenlemek” tek başına sadece bahçeyi gerektiği gibi düzenlemek olarak karşımıza çıkabileceği gibi kişinin yaşam alanı düzenleme tercihi, estetik algısı, gıda üretim şekli hakkında da bilgiler içerebilir. Buradaki “bahçe”nin bizlere aynı zamanda bu algılama ve uygulama biçimlerinin de bir “arka” bahçesini sunduğunu düşünebiliriz. Bu görünür olan veya sadece duyumsanan algılar, son kertede bir varoluş ortaya koymaktadır. *...Kendimi burada var edebiliyorum....(6 nolu genç çiftçi)*

...Ben biraz buraya bağlıyım çünkü ailemin neredeyse tamamı burada yaşıyor. Galiba böyle olmasa burada kalmaz başka bir yere giderdim...(14 nolu genç çiftçi) Türkiye genelinde tarımsal üretimin uzun yıllar boyunca çoğunlukla aile işletmeleri boyutunda devam ettiği bilinmektedir. Bu durum son yıllarda endüstriyel üretime dönüşmeye başlamış ve Güney Marmara Bölgesi de bunun en yaygın görüldüğü yerlerden biri olmuştur. Buna rağmen aile işletmeleri varlığını neredeyse tüm tarımsal üretim sahalarında devam ettirmektedir. Küçük veya büyük çaplı aile işletmelerinin gelirin garanti olmamasından dolayı dezavantajlı yanları olsa da bireyi yalnızlaşmaktan korumakla birlikte aidiyet ve bağlılık duygusu açısından da desteklemektedir. Yapılan işin aile ile birlikte yapılıyor olması çiftçi bireyi dayanışmanın ilk örneklerinin sergilendiği aile ortamında duygusal olarak çevrelemektedir. İş hayatına geçişle birlikte üretken dönemde de desteklenmeyi mümkün kılan bu durum, çiftçi

bireyin kırsalda kalmak veya kent merkezlerinde yaşamını devam ettirmek konusunda etkili olduğu görülmektedir.

....zor bir iş en başta bunu söylemem lazım. Ne vakti var ne saati. Bu yüzden günün değil hayatının tamamını buna ayırman gerekiyor. Bir laf vardır koyun düğününe güldürmez cenazene ağlatmaz diye bizimki de o hesap...(3 nolu genç çiftçi). Emek yoğun olarak ortaya konan çiftçilik faaliyetleri, işin yapılma aşamasında canlı ile çalışıyor olmaktan dolayı zaman açısından süregelen ve takibinin devamlı olarak yapılması gereken bir alandır. Bu da yapılan iş takibinin tüm zamanlara yayılmasından ve birçok üretimin tek bir mevsim zamanı diliminde yapılamamasından dolayı günleri aşarak mevsimler arası geçişleri bile kapsamaktadır. Bu durum bitki veya hayvan yetiştirmek ya da hasat zamanı kullanılan makinenin operatörü olmak da dahil gelir elde etmenin yanında birbiriyle girift halde ilerleyen ve çok yönlü iş takiplerinin olduğu bir çalışma alanı ortaya koymaktadır. Çiftçiliğin çiftçi için anlamı zaman kapsayıcılığı açısından genişlemekte ve devam eden dönemde hayatı tamamlamaktadır. ...Seviyorum köyde olmayı...(4 nolu genç çiftçi) Sosyal ya da ekonomik olan tüm yaklaşımların yanında en yalın haliyle köyde olmanın “sevgi” duygusu ile ilişkilendirildiği ve diğer belirsizliklere direnme sürecinde genç çiftçiyi desteklediği düşünülebilir.

4.2.3. Kırsal Kalkınmanın Genç Çiftçilere Etkileri

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de kırsal kalkınma politikaları uygulanmaktadır. On yıllardır uygulanan bu politikaların yereli harekete geçirmek konusunda yeterli olmadığı ve kırdan kente doğru yönelen göçü durdurmadığı gözlenmektedir. Kırsal politikalarının bazılarının devşirme olması ya da AB uyum süreci ile entegre edilmesi yerelde uygulama problemlerine sebep olmakla birlikte üretime kapsayıcı bir katkı sunmamaktadır. Kırsal kalkınma çok yönlü düşünülmesi ve diğer ülke içi politikalarıyla da ortaklaşa çalışılması gereken bir alandır. Kırsal kalkınma global rekabet ortamı sunsa da üretim alanı olarak coğrafi şartlardan ve kültürel yapıdan etkilenmesi sebebiyle yerelde çalışılmayı gerektirmektedir. Bu sebeplerle çok yönlü ve tarım alanı dışındaki diğer devlet organlarıyla ortaklaşa kırsal kalkınma planlarının işletilmesi önemlidir.

Kırsal kalkınma planları, mevsimsel belirsizlikler içinde üretim yapmaya devam eden çiftçinin piyasa belirsizliği karşısında da negatif yönlü etkilenmemesi için uzun vadeli ve çok yönlü olarak planlanmalıdır. Bu sayede çiftçi taban ve tavan fiyatları belirlenmesi ya da ürünün satın alınma garantisinin devlet ya da denetlenebilir kuruluşlarca sağlanması ile

üretimde istikrarlı bir yapıyı sağlayabilecektir. Bu istikrar, çiftçinin üretimde kalmasını ve özellikle genç çiftçilerin üretime dair kişisel beklentilerini iyi yönde etkileyecektir.

Kırsal kalkınma planları kapsayıcılığında gerçekleştirilen projelerin genç çiftçiler için kolay bir şekilde uygulanabilirliği de önemlidir. Alkan'ın (2019) Antalya'daki araştırmasında, evrak hazırlama süreçleri kapsamında görüşülen genç çiftçilerin proje destekleme sürecine ilişkin genel görüşleri incelediğinde büyük çoğunluğu istenilen evrakları toplamanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirmelerin henüz tam olarak sağlanamadığı tarım sektörü için evrak temelli hazırlık süreçlerinin yanı sıra yerinde incelemelerin de kapsamlı bir şekilde yürütülmesi ve projelerde yer almak isteyen genç çiftçilerin genel durumlarının bu şekilde iki yönlü olarak geniş çerçeveden değerlendirilmesi katılımı kolaylaştıracak aynı zamanda üretime katkı sağlayacaktır.

Aşağıda Güney Marmara genç çiftçilerinin sosyo-kültürel değişmeyi yakından ilgilendiren kırsal kalkınma politikaları hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir.

...Kırsal alanı yaşanabilir hale getirmemiz gerekiyor...(6 nolu genç çiftçi) kırsalda sosyal, ekonomik ve kültürel hayatın sürdürülebilirliği açısından bazı temel toplumsal gerekliliklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu gereklilikler, beslenme, barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim gibi çok yönlü ihtiyaçlar listesidir. Kırsal kalkınma planlarının son dönemlerde kırsal ekonomik yükselmenin sağlanmasına yönelmiş olması, genç çiftçilerin yorumları ile sadece ekonomik refah düzeyinin yükselmesinin yaşamsal gerekliliklerin yerine getirilmesi için yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. *...Okulları kapattık ve kırsalda insanlar neredeyse sadece imam görüyorlar. Vizyon eksikliği var. Devlet her yerde her haliyle olmalı...(20 nolu genç çiftçi)*

Kırsal kalkınma programları aynı zamanda kanunlar ile düzenlenmiştir. 24.04.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan *Tarım Kanunu*, tarımsal destekleme programlarının finansmanının, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanacağını, bütçeden ayrılacak kaynağın ise gayrisafi milli hasılanın %1'inden az olamayacağını söylemektedir (RG, 24.04.2006). *...Yasada zorunlu olarak gayri safi milli hasılanın %1'ini tarımsal destek olarak vermemiz gerekirken henüz %0,5'ini yeni yeni veriyor devlet çiftçiye...(2 nolu genç çiftçi)* Uygulamada bu haliyle karşılık bulan kırsal kalkınma desteklemelerinin ekonomik yönüyle de henüz yeterli ve kanunla düzenlenen miktarda sağlanmadığını söylemek mümkündür.

Kırsal kalkınma desteklerinin bir diğere sorunlu alanı ise çiftçilere yeterli düzeyde satış ve pazarlama desteğinin sağlanmamasıdır. ...*Üretim sorunlarının yanında satış ve pazarlamada da sorunlar var...(7 nolu genç çiftçi)* Kırsal kalkınma kooperatifleri ve Et ve Süt Kurumu (ESK) gibi oluşumlarla çiftçi destekleniyor olsa da üye olmakta ve kurumsal pazarlama anlaşmalarında ortaya çıkan çiftçiyi zorlayıcı sebepler özellikle küçük üreticinin pazarlama desteği almasını zorlaştırmaktadır. Bu durumda küçük işletmeler, ürünün niteliği açısından kaliteli üretim yapsa dahi pazarlamada yalnızlaşarak ya kent pazarlarında bireysel satışa zorlanmakta ya da pazarlama zincirinde yer alan aracı oluşumlarına ürününü değerinin altında satmak zorunda kalmaktadır. Genç çiftçilerin bazıları ise tarımsal örgütler dışında kendi bireysel perakendelerini oluşturarak ve internet üzerinden satışlar yaparak bu pazarlama sorunlarına çareler üretmeye çalışmaktadırlar.

Kırsal kalkınma planlarında arazi varlığı ve arazinin türü de beklenen ivmenin sağlanabilmesi için önemlidir. Bölgesel kalkınma planlarında o bölgedeki çiftçilerin işletmelerinde bulunan arazinin kullanılabilirliğinin de göz önünde bulundurularak değerlendirmeler yapılmalı ve girişimler bu yönde desteklenmelidir. Nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu Güney Marmara Bölgesi'nde miras yolu ile tarım arazileri zaman içinde küçük parçalara bölünmüş durumdadır. ...*Ekilebilir tarım arazilerinde azalmalar var ve kırsal kalkınmanın buna da eğilmesi gerekiyor...(5 nolu genç çiftçi)* Ekilebilir arazilerin azalmasını miras yolu ile paylaşımların yanı sıra yine nüfus yoğunluğuna bağlı olarak tarım dışı faaliyetler için imara açılmaları etkilemektedir.

...*Son yıllarda toprak toplulaştırmaya dair çalışmalar var. Bu durum kültürel yapıyı tehlikeye sokuyor çünkü alışlagelmiş miras paylaşımımız var. Araziyi büyütmek başta faydalı görünse de niteliğini arttırmak daha önemli bence. Mesela hep söylenir Hollanda'nın da toprağı yok ama birimden aldıkları verim yüksek. Yüksek verim illa GDO ile olacak diye bir şey yok. İnovasyonla da olabilir...(13 nolu genç çiftçi)*

...*Türkiye'de tarım işletmesi başına düşen rakam 56 dekadır. Bu alanlarda çalışmaların yoğunluğu arttırılırsa zaten yeterli olacaktır ülkemiz için...(2 nolu genç çiftçi)*

Kırsal kalkınma ile inovatif yaklaşımların desteklenebilmesi gibi daha geleneksel üretim biçimlerinin de desteklenmesi sosyal açıdan yaygınlaştırılmalıdır. Salt ekonomik kaygıyla girişilen işler sosyal hayatta karşılık bulamamaktadır. Bölgesinde yüz yıllar içinde yetiştirilen

bir ürünün yerine hiç görmediği fakat daha fazla kazanma fırsatı vadeden ürünler ile tanıştırılan çiftçi üretime adapte olma sürecinde ürüne yabancılaşma ve sosyal çevresinden eleştiri alma ile yüzleşme kaygısı yaşamakta ve bildiğini az kazansa da üretmeye devam etme konusunda ısrarcı olmaktadır. Örnek verecek olursak Anadolu'da yaygın olarak yetiştirilen buğdayın genel yapısını bozmadan birim alandan alınan verimin arttırılmasına yönelik örnekleyici çalışmaların kırsal kalkınma kooperatifleri tarafından daha fazla yaygınlaştırılması yerelde öğrenmeyi mümkün kılacaktır. Aynı yöntem tutarlı bir şekilde kullanılarak daha fazla gelir elde etmek amacıyla başka ürün ekimine çiftçi ikna edilebilecektir. Bu değişimlere genç çiftçilerin kök ailelerinden daha açık olduğu gözlenirse de toprak analizi, biyolojik mücadele gibi konularda ücretsiz veya düşük ücretli olarak devlet tarafından eğitilmesinin gerekliliği sahada güncel olarak devam etmektedir. Bu eğitimler ve teşvikler aynı zamanda küresel alandaki rekabetle mücadelede ve tarımsal ihracatın arttırılmasında fayda sağlayabilecektir. *...Net ihracatçı olduğumuz ürünlerde net ithalatçı olduk...(2 nolu genç çiftçi)*

...Tarım desteklerinin yıllık olarak değil üç yıllık olarak planlanması gerekir. Bu planlamayla çiftçi gelecek planları yapabilir. Yıllık üretim mevsimsel değişebilir ama çiftçi bilir ki ikinci yılda en azından şu kadar gelirim olacak desteğim var diyebilir...(7 nolu genç çiftçi)

Kırsal kalkınmadaki diğer bir sorunlu alan da devlet tarafından yapılan tarımsal desteklerin düzensiz olarak gerçekleştirilmesidir. Destekler kapsamının neredeyse her üretim sezonunda değişmesi ve ekonomik destek miktarlarının önceki yıllarda değil de üretim sezonu içindeyken belli olması çiftçilerin gelir kaygısını arttırmaktadır. Bu kaygının varlığı araştırmamızdaki genç çiftçiler arasında da yaygın olarak gözlenmiştir. Bu kaygının azaltılması için tarımsal desteklerin ürün temelli olarak en az bir üretim sezonu öncesinden belirlenip ilan edilmesi genç çiftçiler için ekonomik riskini azaltacağından kaygının da giderilmesine fayda sağlayacaktır.

4.2.4. Tarımsal Sürdürülebilirliğin Genç Çiftçilere Etkileri

Bir üretim alanı olarak tarımın sürdürülebilirliği önemlidir. Gelecek nesillerin ve şimdiki yaşamın garantisi olarak tarımın sürdürülebilmesi için geçmiş çalışmaların verilerine dayanarak yeni tarım politikalarına odaklanılması gerekmektedir. Dünya yaşamının sağlıklı ilerleyebilmesi ve kırsal alanlarda refahın arttırılması adına kalkınma planlarının

sürdürülebilir ve yeniliklere açık olması gerekir. Bu sebeplerle gençlere tarımsal üretimde öncelikler verilerek ve fırsatlar yaratılarak, genç çiftçi bireyler aracılığıyla tarımsal üretim alanında sürdürülebilirliğin sağlanacağını düşünmekteyiz. Diğer yandan genç çiftçiler ile yapılan görüşmelerde, hayvansal üretimde saman, kesif ve kaba yem gibi girdi maliyetlerinin giderek arttığı, bitkisel üretimde de aynı durumun tohum, gübre, mazot ve bitki sulama gibi maliyetlerde ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Alkan'ın (2019) Antalya'daki çalışmasında da benzer bulgular yer almaktadır. Bu bulgular, gençlerin çiftçilik faaliyetlerine özendirilmesinde negatif yöndeki etkisi ile tarımsal sürdürülebilirliğin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Kurnaz'ın (2019) Samsun'daki çalışmasında ise genç çiftçi işletmelerinin %75'i kısa dönemde ekonomik olarak sürdürülebilirken, %17'si uzun dönemde ekonomik olarak sürdürülebilir olarak tespit edilmiştir.

Aşağıda Güney Marmara genç çiftçilerinin sürdürülebilirlik hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir.

...Kredilerde sübvansiyon ve ülke hazinesinden gerekli payın çiftçi desteklerine ayrılması önemli. Çünkü devlet desteksiz bir tarımın üretim kültürü ve coğrafya itibarıyla Türkiye'de uygulanması çeşitli sorunlara sebep oluyor...(2 nolu genç çiftçi)

Yapılan görüşmelerde, sürdürülebilir üretimin önündeki en büyük engellerden birinin kredi ve diğer borçlanmaların zamanında ödenememesi ile bir sonraki üretim sezonuna geçişte gerekli üretim materyalinin teminin sağlanamaması olduğu ifade edilmiştir. Borçlarını zamanında ödeyemeyen çiftçi için devlet bankalarının düşük faizli kredi uygulamalarının olduğu fakat coğrafi ve piyasa kaynaklı gelir kayıplarının kapsamlı olarak kredi ödemesi ertelemelerinde veya faiz indirimlerinde değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Bu durumda genç çiftçiler girişimlerinde borçlanabilmek konusunda tedirginlik yaşamakta, mevcut kredi ve desteklerden tam anlamıyla faydalanamamaktadırlar. Bu da üretimde sürdürülebilirliğin sağlanmasını engellemektedir.

...Bütüncül yönetim anlayışının kırsala yayılması ve bu alanlarda eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekiyor...(7 nolu genç çiftçi) Tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması için kullanılabilecek bir teknik olarak Bütüncül Yönetim, ilk olarak Afrika Kıtası'ndaki çölleşen alanların tekrardan yaşam alanı olarak verimli hale getirilme çabası olarak ortaya çıkmıştır. Bu hızlı çölleşmenin sebebi olarak, kıtaya yayılan büyük çiftlik hayvanı sürülerinin mera alanlarında kontrolsüz olarak otlatılması olduğu tespit edilmiş ve

yine çiftlik hayvanı sürülerinin kullanımı ile onarıcı tarımın sağlanması yoluna başvurulmuştur. Bu metot ile hayvan, bitki örtüsü ve insan yaşamı iş birliği sağlanmış ve çölleşen alanlar üretim alanı olarak geri kazanılmıştır (anadolumer.com/butuncul-yonetim-nedir/, 20.04.2020). *...Yer altı sularının kullanımı, yağmur suyu hasadı yapılabilir sürdürülebilirlik için...(13 nolu genç çiftçi)* Genç çiftçi eğitimleri ile, yağmur suyu hasadı optimizasyonu ve Bütüncül Yönetim kuralları çerçevesinde arazi planlaması ve finansal planlama yapılmasının üretimde sürdürülebilirliği sağlamakta etkili olacağını düşünmekteyiz.

...atalık tohumların satışını yasaklayan bir tohum yasası çıktı mesela. Bu ne kadar sürdürülebilir diye düşündük ama sürdürülemez olduğu çok açık...(1 nolu genç çiftçi)

...Yerli tohumların satışı yasak. Bakanlık gıda fiyatlarına dayalı bir enflasyon piyasası var ve verimsiz yerli tohum yerine ithal tohum kullanmak zorundayız diye bir açıklama yaptı. Bu açıkça GDO'lu tohum kullanımını zorunlu hale getiriyor. Bu durumda sağlığımız ya da gelecek nesillerin sağlığı ne olacak diye düşünülüyor...(2 nolu genç çiftçi)

...Tarımsal sigortalar iklim değişikliği ile arttı. Biyolojik olarak saldırgan hayvan mücadelesi yapılabilir. Bu arıcılıkta kullanılıyor mesela. İllaki tarım ilacı kullanmamıza gerek yok...(2 nolu genç çiftçi) Genç çiftçilerin sürdürülebilirlik hakkında belirttikleri görüşlere bakıldığında, çok yönlü olarak ele alınması gereken ve her zaman ikinci bir aşamanın planlanmasını zorunlu kılan bir alan olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamıza göre, genç çiftçilerin üretimlerini güvenli bir şekilde yapması, karlı ve sürdürülebilir olması için danışmanlık hizmetinin sahada sağlanması da önemlidir. Bu nedenle başta Tarım ve Orman Bakanlığı aracılığıyla olmak danışmanlık hizmetinin genç çiftçilere sunulması gerekmektedir.

Kırsalda yaşayan bireyler olarak genç çiftçilerin sürdürülebilirlik açısından doğa ile kurdukları ilişki önemlidir. Genel olarak doğada gerçekleştirilen bir iş olarak çiftçilik coğrafi şartlardan ve doğanın verdiklerinden ciddi oranda etkilenmektedir. Bu sebeple etkileri azaltıcı bazı teknolojik çalışmalar yapılsa da uygulamada üretim fazlasının beklenmesi doğaya küresel ısınma gibi geriye döndürülemez zararlar vermektedir. Bunun yanında bir yaşam alanı olan doğanın psikolojik, sosyal ve kültürel olarak dönüştürücü bir etkisi vardır. İnsanın kurduğu medeniyetler sürekli olarak doğanın verdikleri ile temelde şekillenmiş teknolojik gelişmeler ile dönüşmüştür. Yine bu durumun fiziki ve kültürel inşasını gerçekleştiren insan ise hem uygulayan hem de etkilenen olarak sürece katılım sağlamıştır.

4.2.5. Organik Tarım ve Genç Çiftçi

Organik tarım, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeden ve kimyasal girdilerin üretim modelinde kullanılmadan, üretimden tüketime kadar geçen sürede her aşaması kontrollü ve sertifikalı olarak gerçekleştirilen bir tarımsal üretim biçimidir. Organik tarım ile doğal dengenin korunması amaçlanmaktadır (tarimorman.gov.tr, 21.04.2020). Sürdürülebilir bir yaşam arzusu ile ortaya çıkan üretim modellerinden biri de organik tarımdır. Aslında bu güncel bir tanımlamadır ve doğaya uygunluğu ifade etmektedir. Bu haliyle organik üretim meselesi ilgi çekicidir çünkü kendi kendine insanlığın yanlış bir üretim süreci izlediğinin ve bir şeylerin kurtarılması gerektiğinin anlamını oluşturmaktadır. Tarım ne zaman doğal olandan uzaklaştı ve ne zaman organik tarım tarımsal üretimin bir alt dalı olmaya başladı bunun üzerine gidilmesi ve gerçek anlamda doğaya uygun tarımsal yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Aşağıda Güney Marmara genç çiftçilerinin organik tarım hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir.

...Kazanç arzusu diyebilirim çünkü çok popüler bu aralar...(14 nolu genç çiftçi). Bir ekonomik faaliyet olması sebebiyle organik üretime yaklaşımın çoğunlukla gelir kaygısı ile gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Zaman içinde hem üreticinin hem de tüketicinin yararına olacak bu alışveriş sürecinde ikincil olarak üreticinin kendisi de faydalı olanı tüketebilme fırsatını yakalayabilecektir. *...bence ben en azından tavuklarımı organik yetiştiriyorum. Yani hiçbir müdahalem yok mesela bahçedeki tavuklara...(9 nolu genç çiftçi)* Gıda üretiminin temel alanlarında var olmaları sebebiyle genç çiftçilerin tüketim alışkanlıklarını yönetebilme şanslarını genel tüketiciye göre daha kolay sağlayabildiğini söyleyebiliriz. *...organik eşittir doğal demek bana göre...(4 nolu genç çiftçi)*

...Çok konuşulmasıyla anlamını yitirdi bence...(1 nolu genç çiftçi) Popüler olanın dikkat çekiciliği organik tarım gibi konularda kırsal alanda da varlığını göstermektedir. Bir üretim modeli olarak organik tarım, genel konuşma diline yerleşmesi ile popülerleşmiş ve gerekli üretim metotları profesyonel olarak uygulanmadığı için sahada varlığını üretim modelinin gerektirdiği şekilde koruyamamıştır. *...Komşum yapıyor mesela ama nasıl yapıyor bilemiyom. Yan tarlada o organik yetiştirdim deyip pazarda satarken ikimizin tarlası arasında olan bir metrelik sınır mı benimkinin organik olmasına sebep oluyor...(14 nolu genç*

çiftçi) ...uygulamaların artması lazım. Çünkü eğer gerçekten organik yetiştiricilik yaygınlaşırsa ilaç kullanımının bile düşeceğini düşünüyorum...(13 nolu genç çiftçi)

...Organik yetiştiriciliğe uygun alanların belirlenip başka bir üretim yapılmasına izin verilmemeli. Ancak bu sayede gerçek organik üretime sahip olabiliriz. Aslında dağ köyleri bunun için uygun gibi görünüyor...(5 nolu genç çiftçi)

...Solucan gübresi girişimleriyle ülkemizde hiç üretimi yapılmayan ama çokça bağımlı hale gelmiş olan gübre piyasasına bir meydan okunuyor. Doğal gübre insanlığın toprağa olan borcudur. Borçtur çünkü binlerce yıldır bu topraklardan besleniyoruz. Toprağa olan borcumuzu ödemek zorundayız...(13 nolu genç çiftçi)

Sürdürülebilirliğin diğer bir uygulama alanı olarak organik tarım, çiftçi eğitimlerin yaygınlaştırılması ile mümkün olabilecektir. 2019 yılı itibariyle Türkiye tarımsal üretimde ithalata bağımlı hale gelmiştir. Tohum piyasası ve kırsalda yaşayan nüfusun azalmasıyla bu durum giderek artmaya devam edecektir. Kırsalda yaşayan nüfusu yerinde eğitebilmek için yeni politikalar geliştirilmesi ve kır insanların yerelde kendi üretim konularında eğitilmeleri gerekir. Temel eğitimden başlanarak uygulanacak bir süreç işletilebilecekse de hali hazırda kırsalda yaşayan ve tarımsal üretime katılan çiftçilerin içeriği güçlü programlarla ve uygulamalı olarak eğitilmeleri önemlidir. Alkan'ın (2019) çalışmasında, Antalya'daki görüşme yapılan genç çiftçilerin üretim ile ilgili bilgi kaynakları; %41,7 İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve %41,7 ise veterinerlerden ve %43,3'ü İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden danışmanlık desteği almaktadır.

Genç çiftçilerin organik tarıma dair çok yönlü tanımlamalarının olduğu ve aslında az sayıda çiftçinin organik gıda üretimi hakkında geçerli bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde çiftçiler için organik gıda eğitimlerinin yaygınlaştırılmasının önemi ortaya çıkmıştır. Organik üretim alanlarının devlet tarafından belirlenmesi ve üreticinin kendi alanını korumak zorunda kalmaması gerekmektedir. Burada çalışmamızın genelinde ortaya çıkan çok yönlü politikaların önemi görünür olmaktadır. Özel mülkiyet kuralları gereğince kendi üretim alanında serbest ve kişisel tercihlili üretim yapan bir çiftçi ekonomik ve sosyal olarak "komşu" olduğu diğer bir çiftçinin üretim alanını yanlış ilaç ve gübre kullanımı gibi uygulamalarla etkilemekte ve üretim potansiyeline zarar verebilmektedir. Bu yüzden hem taahhüt edilen ürünün gerçek değerlerinde üretilebilmesi hem de tüketicinin güvenilir gıda tüketebilmesi için tarımsal önlem planlarının içeriği genişletilmelidir.

4.2.6. Genç Çiftçi ve Sosyo-Kültürel Değişme

Çiftçiler için ürettiğini nasıl pazarlayacağı daima bir soru işareti olmuştur. Geleneksel olarak her ürün için bir piyasa gelişmiş olsa da girdi maliyetlerinin son yıllarda artması çok yönlü satış ve pazarlama tekniklerini kullanmayı zorunlu hale getirmeye başlamıştır. Günümüzde ürettiğini sosyal medya üzerinden pazarlama girişimlerinin yaygınlaştığını görmekteyiz. Bu girişimlerin Güney Marmara genç çiftçileri için ne ifade ettiği aşağıda aktarılmıştır. Alkan'nın (2019) çalışmasındaki anket sonuçlarına göre çiftçilerin %53,5'i internet/TV/gazete gibi kaynaklardan ve %40,2'si İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü vasıtasıyla projelerden haberdar olduklarını ifade etmişlerdir.

...Üretim yapan insanların gelir durumları düştü. Tarımı terk ediyorlar çünkü insani olarak yeterli ekonomik gelirleri yok. Tarımdaki nüfus yaşıyor. Kırsaldaki nüfusu düşüreceğiz dediler ve büyük şehir yasalarıyla düşürdüler ama bu gerçekçi değil. Ben bu yasadan önce de burada yaşıyordum ve hala burada yaşıyorum. Şuan köyümün mahalle olmuş olması beni şehirli yapmıyor...(20 nolu genç çiftçi) Kırsal yaşamın ve özellikle de kendi içinde bir sosyo-kültürel yapı geliştirmiş olan köyün ani bürokratik değişiklikler ile bazı uygulamalara tabi tutulması sosyo-kültürel yapıdaki küçük çaplı şoklara ve yaşam düzeninin bozulmasına sebep olmaktadır. İyi olanın idealize edilmesi ve kendi özerk kültürel durumlarına bakılmaksızın toplumsal alanların dönüştürülmesi bu değerlerin de kaybolmasına sebep olmaktadır. Değişen sosyal yapının bazı çiftçiler tarafından faydaya dönüştürülebildiğini de söylemek mümkündür. *...Ama şehir bizim için iyi. En azından yakın olması iyi. Bu sayede az da olsa perakende satış yapabiliyorum...(9 nolu genç çiftçi)*

Sosyo-kültürel yapıyı etkileyen diğer bir unsur da medya organlarıdır. Genç çiftçilerin tamamının sosyal medya mecralarını kullandığı, bazılarının ise bunu tarımsal ticaretine katkı sağlayarak reklam ve pazarlama için kullandıkları öğrenilmiştir. *...Tanıdığım bütün çiftçiler facebook kullanıyor...(5 nolu genç çiftçi)...sosyal medyadan koyun alışverişi yapıyorum. Bu sayede hiç tanımadığım insanlarla tanıştım...(3 nolu genç çiftçi)...sosyal medya iyi bir şey bence. Çayırda hayvan otlatırken zaman geçirmemi sağlıyor...(6 nolu genç çiftçi)...Bir sürü çiftçi sayfası takip ediyorum. Oradan ulaştığım kadar bilgiye başka bir yerden ulaşamazdım...(11 nolu genç çiftçi)* Bunun yanında özel tv kanallarının yaygınlaşması ile de çiftçilerin satış ve pazarlama konusunda kendi üretim alanları ile ilgili reklamların tüketicisi olduğu hatta bunlardan faydalandığı öğrenilmiştir. *...Daha büyük bir çiftliğe sahip olduğumda*

çiftçi kanallarına reklam vereceğim...(4 nolu genç çiftçi) Reklamları gelir katkısı olarak kullanmak isteyen genç çiftçilerin yanında yaşam alanını ve sosyal ilişkilerini belirli bir kontrol altında tutmak isteyen genç çiftçiler de vardır. *...En güzel reklamı akrabalar yapar bence...(18 nolu genç çiftçi)...*Bence reklama gerek yok. *Böyle sakın sakın yaşamak istiyorum...(1 nolu genç çiftçi)* Bazı çiftçilerin ise ürün kalitesindeki artışı markalaşma ile ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. *...Kırsalda markalaşma ile kalite artışı mümkün...(20 nolu genç çiftçi)*

4.2.7. Genç Çiftçinin Gelecek Beklentileri

Tarımda son yıllarda yaşanan istikrarsızlıklar genç çiftçilerin gelecek kazanımları anlamında tedirginlik yaratmaktadır. Bu tedirginlikleri, projeleri hazırlayanların kırsalda yaşamıyor olmaları, kırsal kalkınma planların uygulanmasında aracı özel şirketlerin olması, proje takip döngülerinin üretim sezonlarıyla tutarsızlıklar göstermesi, proje planlarının içeriğinin yerele tam uyum sağlamaması, proje içeriğinde iklim göreceliliğinin hesaba katılmaması ve sigorta ağının gelişmemiş olması gibi nedenler olarak sıralayabiliriz. Alkan'ın (2019) çalışmasında, şehre göç etmeyi düşünmeyen 114 çiftçi buna neden olarak büyük bir çoğunlukla (%71,9) köyde yaşamayı sevdiğini belirtmişlerdir. Bunu %14 ile işin sevilmesi ve %12,3 ile gelir düzeyinin iyi olması nedenleri izlemiştir. Bu yaşam alanını sevme durumunu kente göçlerin kitlesel olmasını yavaşlatan bir etki olarak düşünebiliriz. Araştırmada görüldüğü gibi gelir düzeyinin iyi olması şehirlere göç etmek istememelerinin üçüncü en büyük nedeni olarak tespit edilmiştir. Bu haliyle genç çiftçilerin daha önceki bölümlerde beyan ettikleri ekonomik risk algılarının geçerliliğini koruduğunu düşünebiliriz.

...Çözüm için bir tarım politikamız olması lazım...(9nolu genç çiftçi) genç çiftçilerin gelecek çözüm beklentilerini devlet eliyle sağlanmasını bekledikleri, tarımsal gelirdeki istikrarsızlığın risk algılarını tetiklediği öğrenilmiştir. *...projeler yeterli değil. Daha ayrıntılı değerlendirilmeleri lazım...(13 nolu genç çiftçi)* *... Topraksız tarım uygulamaları var şimdi mesela. Belki de buna dönecek dünya...(20 nolu genç çiftçi)* Ekonomik belirsizliğe rağmen genç çiftçiler teknolojik gelişmelerin kendilerini olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedirler. 1950'lerdeki köylü göçünün teknolojinin tarımsal alanlarda yaygınlaşması ile hızlandığını çalışmamızın önceki bölümlerinde bildirmiştik. Bu haliyle tarımsal üretim alanının etkilediği ve etkilendiği göç gibi olguların zamansal olarak değişmesiyle sosyo-

kültürel bileşenlerle dönüştüklerini ve zamana göre farklı sonuçlar doğurmasıyla kırsal yaşamının dinamizmini ortaya koyduklarını söylemek mümkündür.

4.2.8. Kooperatif ve Genç Çiftçi

Üretici ve tüketicinin örgütlü olarak hareket etmesiyle on dokuzuncu yüz yılda ortaya çıkan kooperatifler geçen süreçte tam olarak etkinliğini gösterememişlerdir. Bugün bazı piyasa düzenleyici etkileri olsa da çiftçini ihtiyaçlarına yönelik hizmeti tam anlamıyla sunamamaktadırlar. Aslında ortak katılımlı bir çalışma olanı olarak ortaya çıksalar da son dönemlerde iyi yönetilmeyen kooperatif oluşumları tarımsal üreticinin kar beklentisini karşılamamaktadırlar. Genel olarak genç çiftçilerin kooperatifler hakkında beklentilerinin iyi yönde olduğu gözlenmiştir.

Köylüler meta üreticileri olarak ticaret sermayesi tarafından pazara bağımlı hale getirildikleri için, tohumun dağıtımından yetiştirilmesine, gübre kullanımından ürün değişim biçimlerine kadar kapitalizmin kontrolüne girmişlerdir. Üretim süreçlerinin ve ürün dağıtımlarının kapitalist tüccarların kontrolüne girmesine tarımın *dikey bütünleşmesi* adı verilir. Devlet köylülüğün dikey bütünleşmesini yani üretim alanını ve çeşitliliğini yatay olarak genişletmeden verimliliğin kredi, gübre ve diğer girdiler ile artırılmasını sağlamak ve sürdürülebilmek için kooperatifleri kullanması gerekmektedir (Akçayöz, 2013).

Aşağıda Güney Marmara genç çiftçilerinin kooperatifler hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir.

...Tarımsal örgütlenme olarak kooperatiflerin nitelikleri zayıf üst örgütlenmeleri yok. Olanlar da merkez birlikleri gibi iyi çalışmıyor...(20 nolu genç çiftçi)...Çiftçiyi yerelden ziyade global olarak aynı üründe rakabet edebilir hale getirmek gerekiyor...(2 nolu genç çiftçi)...Devlet destek mekanizması olmalı kurulum aşamasında kooperatif için ve sonra sadece mekanizmalarla denetlenmeli. Özgür bırakmalı rekabetini arttırmasını sağlamalı...(13 nolu genç çiftçi)...Gelir dağılımındaki dengesizliği giderir kooperatif ve dengeyi sağlar...(4 nolu genç çiftçi)...Pazarlama fırsatları sunuyor kooperatifler...(17 nolu genç çiftçi)...Nüfusumuz sürekli artıyor ve bu insanların beslenmesi lazım. Bu yüzden kooperatif gibi örgütlenmiş üretimler şart...(7 nolu genç çiftçi)

...Çiftçi destekleri bireysel değil örgütler arasında verilmesi lazım...(6 nolu genç çiftçi)....Koperatifleri piyasayı dengeleyici olarak kullanmak lazım. Küçük mahallelerde global marketler var fakat kooperatif satış merkezleri yok...(20 nolu genç çiftçi)...Doğru ve güncellenebilir veri tabanı yok. İyi sayım ne kadar yapılabiliyor tarım ve hayvancılıkta bilmiyoruz...(8 nolu genç çiftçi)...Beklenti ve ortalamanın altındaki gelir çiftçi hatası dışında olunca kooperatif sigortası tarafından karşılanmalı...(1 nolu genç çiftçi)...Kooperatif bir sinerji yaratır...(20 nolu genç çiftçi)...Ne oluyor nasıl oluyor bunun ardındaki kooperatifin tarihsel sürecini görmek lazım...(2 nolu genç çiftçi)

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Temel üretim alanı olarak tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren genç çiftçilerin, sosyo-kültürel değişimlerden nasıl etkilendikleri, çiftçilik kariyerleri, bu çalışma alanına dair neler düşündükleri, tarım faaliyetlerini nasıl anlamlandırdıkları ve çiftçiliğin geleceğine dair beklentilerinin araştırıldığı bu çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgular Güney Marmara Bölgesi'nde ikamet eden 20 genç çiftçi ile sınırlıdır. Görüşme formundaki sorulara yanıt alabilmek için genç çiftçiler ile mülakat (görüşme) yapılmıştır. Bu araştırma nitel araştırma modelinde bir durum çalışmasıdır. Analiz ünitesi ise bireylerden oluşmaktadır. Genç çiftçilerin çiftçilik deneyimlerine ilişkin görüşlerine yer verildiği bu çalışmada; sosyo-kültürel bağlamda çiftçiliği algılama ve yorumlamaları üzerinde değerlendirmeler yapılmaya çalışılmış ve literatüre bu yönde bir katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Genç çiftçiler ile yapılan bu çalışmanın genelinde; katılımcıların yaş ve eğitim durumları, meslek tercihlerindeki çevresel ve kişisel etkiler, kırsalda yaşam ve çiftçiliğin anlamları, kırsal kalkınmanın üretim alanlarına etkileri, sürdürülebilirlik, örgütlü tarım birlikleri ve kırsaldaki sosyo-kültürel değişimlerin etkileri konu başlıkları ile ilgili veriler toplanarak analizleri yapılmıştır. Sosyo-kültürel değişimlerin genç çiftçiler üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmamızın bu amaçlar çerçevesindeki bulgularına göre, çalışmamızın büyük ölçüde hedefine ulaştığı görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, deneyimlerin bazıları sosyo-kültürel değişimlerin yaşanması ile ilgili

olarak beklentimiz yönünde olduğu görülmüştür. Bulgulara göre bazı çiftçilik deneyimlerinde farklılıklar görülmektedir. Bunun sebebi olarak da genç çiftçi bireylerin bazılarının kök aileleri ile birlikte bu çiftçilik mesleğini seçmeden yaşamaları bazılarının ise bireysel tercihleri sonucunda bu mesleği seçtikleri ile ilgili olduğu düşünülmüştür.

Bu çalışmada ortaya çıkan başka bir sonuç ise katılımcıların çoğunluğunun benzer diğer çalışmalarda olduğu gibi ortaöğretim seviyesinde mezuniyet durumlarına sahip oldukları ve kırsalda olmanın etkileri ile eğitim hayatlarına devam etmekte güçlük çektiklerini beyan etmiş olmalarıdır. Lise ve sonrası eğitime devam eden katılımcılar olsa da bu katılımcılar kırsalda olmanın lise sonrası eğitime devam etmekte zorluklar yaşanmasına sebep olduğunu ortaya koymuşlardır.

Başka bir sonuca göre, genç çiftçilerin çoğunluğu çiftçilik mesleğini başka bir iş kolu ile birlikte yürütmekte ya da çiftçilik gelirlerinin iktisadi gelecek kaygılarını gidermediği anlaşılmıştır. Genç çiftçiler düzenli gelir garantisi bulunmayan ve devlet teşviklerinin henüz tam anlamıyla yaygınlaşmadığı tarımsal üretimde ekonomik sürdürülebilirlik riski ile birlikte üretim faaliyetlerine devam ettikleri tespit edilmiştir.

Başka bir sonuca göre, genç çiftçiler evliliğe dair ortak kaygılar taşımaktadırlar. Bu kaygıların sebebi olarak, kırsal alanların gençler için sosyal yalnızlık hissini artırıyor olduğu, sosyal sigortalanma durumlarının yaygın olarak kullanılmadığı ve bunun da geleneksel olarak aile olma bilincini etkilediği, yaşam alanları konusunda eşlerin ortak karar almakta zorlanmaları sebebiyle bazılarının boşanmaları olarak tespit edilmiştir.

Araştırmamızın sonuçlarından biri de, genç çiftçilerin örgütlü tarımsal yapıların oluşturulmasına ihtiyaç duyduğudur. Ürünün üretilmesinden pazarlanmasına kadar geçen süreçte iyi bir satış ağı sağlayamayan genç çiftçilerin süreçlerde zorlandıkları, kredilendirmeler konusunda zorluklar yaşadıkları ve örgütlü sosyal yapılara ihtiyaç duydukları bilgisine ulaşılmıştır. Aynı zamanda kooperatif gibi oluşumların genç çiftçilerin ekonomik durumlarını etkilemesinin yanında sosyal ilişkilerinin gelişmesinde de etkili olacağı düşünüldüğünden sosyo-kültürel değişimlerden pozitif yönde etkilenmelerinin sağlanması için bu tarımsal örgütlenmelerin yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı bilgisine ulaşılmıştır.

Sosyal bilimlerin tarıma dair araştırmalarında 2000’li yıllar öncesinde kalkınma ve göç olgusu bağlamında ele alınırken son yıllarda sürdürülebilirlik de konulara dahil edilmiş ve üç konu harmanlanarak araştırılmıştır. Çalışmalarda sürdürülebilirliğe vurgu yapılmasının

sebepleri olarak: küresel iklim krizleri, tarımsal ürünün nitelikten çok niceliğinin artırılmasının doğurduğu kontrolsüz zirai katkı ve koruma maddeleri, gıda güvencesinin henüz sağlanamamış olması ve bu girişimlerin gıda güvenilirliğini tehdit etmesi olarak tespit edilmiştir. Bu tespitleri görüşme yapılan genç çiftçilerin de ortaya koyduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Kırsal kalkınma planlarının geleceği hakkında genç çiftçiler genel olarak endişe duymaktadırlar. Bunun sebebi olarak da geçmişte uygulanan planların çıktılarının yerele çok fazla yansımamış ve niceliksel veriler olarak kalmış olmasıdır. Bunun yanında, projeler kent merkezlerindeki bürokratlar tarafından yapılmakta asıl konunun muhatapları olarak kırsalda yaşayan genç çiftçiler planlama süreçlerine dahil olamamaktadırlar. Planlama sürecinde bulunmayan genç çiftçi ise alanda bunu uygularken bazı kentsel yadırgamalar yaşamaktadır. Çünkü kentten köyü izleyerek üretim süreçlerine dahil olmadan planlama yapan proje hazırlayıcısı kırsal çiftçinin gözünden görememektedir. Diğer önemli bir konuda çiftçi eğitimlerinin yaygın olmayışıdır. Günümüzde genel olarak temel eğitimini almış olan genç çiftçiler her hangi bir planlı eğitim programına tabi tutulmadan global bir sektör haline gelen tarımda ayakta kalması beklenmektedir. Türkiye'nin global tarım pazarında sürekliliğini sağlayabilmesi için güncel olarak kırsal alanda çiftçilik yapmaya devam eden ve doğal yollarla bilgi birikimi yapan çiftçilerin deneyim aktarımlarından faydalanıp yeni ve yerinde eğitim programlarını uygulaması gerekmektedir. Küçük ölçekli veya büyük ölçekli tarımsal faaliyetlerde genç çiftçi için en önemlisi, fazla miktarda ve nitelikli ürünü doğaya zarar vermeden üretmesidir. Bu da ancak çiftçi eğitimleri ile mümkün olacaktır.

Bu konu ile ilgili olarak, Güney Marmara Bölgesi dışındaki bölgelerde de çalışmaların yapılması daha kapsayıcı ve genellenebilir sonuçlara ulaşması konusunda bilgiler sunacaktır. Çalışmanın daha geniş kapsamlı bir örneklem üzerinden gerçekleştirilmesi, sadece Güney Marmara Bölgesi'ndeki genç çiftçiler ile değil diğer bölgelerdeki genç çiftçilerin de çalışma kapsamına alınması mevcut literatürü geliştirecektir.

5.2. Öneriler

Bu araştırma Güney Marmara Bölgesi'nde ve sınırlı bir örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir. Güney Marmara Bölgesi'nde yaşayıp çiftçilik ile uğraşan genç çiftçiler ile görüşme yöntemi kullanarak çalışmak araştırmada daha büyük örneklem ile çalışmaya sınırlılık getirmiştir. Türkiye'de çiftçilik ve genç çiftçiler ile ilgili araştırmaların farklı

bölgeler ve daha geniş örneklem ile yapılması kırsal alan sosyolojisi ve çiftçiliğe yönelik daha fazla bir bilgi birikimi elde etmek bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir. Sadece Türkiye kırsalına ait çalışmaların yapılmasından ziyade diğer ülkelerde de kırsal alan çalışmalarının yapılması ve çok yönlü bir üretim alanı olan tarımın disiplinler arası olarak araştırma evrenlerine dahil edilmesi literatüre katkı sağlayacaktır.

Çiftçilik ve tarım ile ilgili konuların toplumsal hayatın ve ekonominin sürdürülebilirliği için çok önemli olmasından hareketle konu ile ilgili olarak; Tarım ve Orman Bakanlığı'nın, yerel yönetimlerin ve ilgili kurum ve kuruluşlarının çiftçilik deneyimleri, çiftçi eğitimleri, sosyo-kültürel değişkenlerle başa çıkma süreçleri ve bölgeleri dışında da ticari bağlantılar kurma konusunda eğitimlerin ve teşviklerin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Eğitim veren kurum ve kuruluşların üretim kapasitesinin çoğaltılması, genç çiftçilerin çiftçilik süreçleri ile ilgili daha fazla bilgilendirilmesi ve sosyo-kültürel değişmelere ayak uydurabilmeleri için farkındalık çalışmalarının yapılması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akarşlan, M. (1998). *Türk Milli Mücadelesi'nin Balıkesir Cephesi*, Birinci Baskı, Ankara: Öteki Yayınevi.
- Akçayöz, A. (2013). *Türkiye'de Bilim ve Teknoloji Politikası Geliştirme Süreci ve Sorunları: Kırsal Politikalar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akşit, B. (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim. *Sosyal Bilimler*, Ankara: TUBA, S: 7-18.
- Alanoğlu, A. (2019). *Genç Çiftçilerde Girişimcilik ve Din: Yaş ve Cinsiyet Değişkenleri Bağlamında Sosyolojik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Alkan, A. (2019). *Antalya İlinde Genç Çiftçi Projesinin Uygulanması ve Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Arşlan, H. (2019). *Türkiye'de Kır Sosyolojisi Araştırmaları*. Birinci Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Arşlan, İ. (2014). *Osmanlı Dünyasında Köyler ve Köylüler: 19. Yüzyıl Balıkesir Örneği*. Birinci Baskı, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Başaranoğlu, C. (2019). *Tarımsal Üretimin Sürdürülebilirliği Açısından Genç Çiftçilerin Çiftçiliği Algulamaları ve Çiftçilik Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi: Isparta İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta.
- Beardsworth, A. ve Keil, T. (2011). *Yemek Sosyolojisi*, İstanbul: Phoenix Yayınevi.

- Can, M. ve Sakarya E. (2012). *Dünya ve Türkiye’de Tarım ve Hayvancılık Kooperatiflerinin Tarihsel Gelişimi, İktisadi Önemi ve Mevcut Durumu*. Vet Hekim Der. Dergisi, 83(1): 27-36.
- Çekmez, E., Yıldız, C. ve Bütüner, S. (2012). *Phenomenographic Research Method*. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 6(2): 77-102.
- Çelik, N. (2018). *Tarımda Kadın Girişimciliği ve Genç Çiftçi Projesi: Kahramanmaraş İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş.
- Demirel, N. (2018), *Kır Sosyolojisi ve Kırsal Kalkınma*. Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(2): 194-210.
- Erbaş, H. (2017). *Tarım-Gıda Etiği/Politikası ve Geleceğimiz: Ekonomi-Politik ve Ötesi Sosyolojik Bir Çerçeve*. Türkiye Biyoetik Dergisi, 4(1): 14-28.
- Erder, S. (1998). “*Köysüz Köylü Göçü*”. Görüş Dergisi. S(34): 24-26.
- Erol, S. (2013). *Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri*. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 24 (6): 16-48.
- Ertürk, D. ve Eray, T. (2016). *Fenomenolojik Kavram Olarak Kendilik ve Sosyal Alanlarda Kendilik Sunumu*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34(16): 9-36.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. Birinci Baskı, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Güder, F. (2019). *Türkiye’de Tarımsal Teşviklerin Genç İşsizliği Üzerine Etkileri: Yalova İlinde Genç Çiftçi Projesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Güder, S. (2019). *Dikenli Gül: Türkiye’de Kırsal Kesimde Okul Öncesi Öğretmeni Olmaya İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma*. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi–ENAD, 7(3): 922-941.
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı, (2011). *TR22 Güney Marmara Bölgesi’nin Nüfus Dinamikleri*, Rapor.

- Güven, O. (2017). *Türkiye Kırsal Kalkınma Politikalarının Analizi*. Akademik Bakış Dergisi, 63: 209-227.
- Işıkçı, Y. (2017). *Türkiye’de Kırsal Kalkınma Ajanslarının Rolü*. Akademik İncelemeler Dergisi, 13(1): 418-445.
- İnalçık, Halil. (1998). *Çiftliklerin Doğuşu: Devlet, Toprak Sahipleri ve Kiracılar*. Keyder, Ç. & Tabak, F. (Editörler). Osmanlı’da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım. Birinci Baskı. İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Numune Matbaacılık, Sayfa: 17-35.
- İslamoğlu, Huri. (1998). *16. Yüzyıl Anadolu’sunda Köylüler, Ticarileşme ve Devlet İktidarının Meşrulaştırılması*. Keyder, Ç. & Tabak, F. (Editörler). Osmanlı’da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım. Birinci Baskı. İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Numune Matbaacılık, Sayfa: 59-81.
- Kan, A. (2019). *Türkiye’de Bölgesel Düzeyde Tarımsal Üretim Değeri, Kadınların İşgücüne Katılımı ve Sermaye Stoku Arasındaki İlişkinin Panel Veri Analizi İle Karşılaştırması*. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 6(1): 52-63.
- Kanık, İ. (2017). *Gastro-Endişe ve Yeni Toplumsal Hareketler*. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 5(4): 599-620.
- Karakuş, E. (2019). *Sosyolojik Bakış Açısından Gıda Güvençesi Kavramı*. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(37): 1027-1046.
- Karaturhan, B., Çukur, T., Budak, D. ve Kaya, S. (2012). *Türkiye’de Kırsal Gençliğe Yönelik Yürütülen Yayım ve Eğitim Çalışmaları*. 110. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, s:1129.
- Kazgan, G. (2017). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2009)*. Beşinci Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keyder, Ç. (1999). *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, Beşinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keyder, Ç. (1998). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Büyük Ölçekli Ticari Tarım Var mıydı?* Keyder, Ç. ve Tabak, F. (Editörler). Osmanlı’da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım. Birinci Baskı. İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Numune Matbaacılık, Sayfa: 1-16.

- Keyder Ç. ve Yenal Z. (2013). *Bildiğimiz Tarımın Sonu*. Birinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koytak, E, (2012). *Tahakküme Hükmetmek: Bourdieu Sosyolojisinde Toplum ve Bilim İlişkisi*. Sosyoloji Dergisi, 3(25): 85-101.
- Kurnaz, H. (2019). *Samsun İlinde Genç Çiftçi Desteğinden Yararlanan İşletmelerin Sosyal ve Ekonomik Sürdürülebilirlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Mollavelioğlu, M. (2009). *Sürdürülebilir Tarımın Ölçümü ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Morva, O. (2017). *Chicago Sosyoloji Okulu'nun Etnografik Mirasını Yeniden Okumak: Dijital Etnografi Çağında Sembolik Etkileşimcilik*. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 4(1), 135-154.
- Nerse, S. (2014). *Türkiye Kır Çalışmalarında Paradigma Değişimi*, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 29. Sayı, 2014/2, s.165-179.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2015). *Çölleşme/Arazi Bozulumu ve Kuraklıkla Mücadele Terimler Sözlüğü*. Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Özbay, F. (2015). *Dünden Bugüne Aile, Kent ve Nüfus*, Birinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdemir, M. (2011), *Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1): 323-343.
- Özen Y. & Gül A. (2007). *Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu*. KKEFDI / OKKEF, 15: 395-422.
- Sabancı, T. (2018). *Fenomenolojik Bir Çalışma: Erkeklik ve Kimlik Çatışması, Türkiye'de Müslüman Erkeğin Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme*. International Journal of Social Sciences, 2(2): 50-63.

- Solak, S. (2017). *Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış*. Manas Araştırmalar Dergisi, 6(1), 13-37.
- Standage, T. (2016). *Altı Bardakta Dünya Tarihi*. İkinci Baskı, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Sunar, L. (2010). *Karl Marx ve Max Weber'in Doğu Toplumlarına Yaklaşımları* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenol, P. ve Altuntek, S. (2017). *Yapılanmış Habitusun Değişimi: Üç Köy Okuması*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 20(1): 201-236.
- Tabak, Faruk. (1998). *Bereketli Hilal'in Batısında Tarımsal Dalgalanmalar ve Emeğin Kontrolü*. Keyder, Ç. & Tabak, F. (Editörler). Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım. Birinci Baskı. İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Numune Matbaacılık, Sayfa: 139-159.
- Yılmaz, A. (2019). *Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamındaki Genç Çiftçi Ruminant Hayvancılık Projelerinin Verimliliğinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Yılmaz, E. (2019). *Kırsal Kalkınmada Genç Çiftçi Projesi: Tekirdağ İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Unakıtan, G. & Başaran B. (2018). *Genç Çiftçi Projesinin Başarısı İçin Bir Öneri: Genç Çiftçi Kooperatifleri*. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2): 149-157.
- [http:-1 anadolumera.com/butuncul-yonetim-nedir/](http://1.anadolumera.com/butuncul-yonetim-nedir/), Erişim Tarihi: 20.04.2020
- [http:-2 m.haberturk.com](http://2.m.haberturk.com), Erişim Tarihi: 29.02.2020
- [http:-3 tarimorman.gov.tr](http://3.tarimorman.gov.tr), Erişim Tarihi: 21.04.2020
- [http:-4 www.balikesir.bel.tr](http://4.www.balikesir.bel.tr), Erişim Tarihi: 22.11.2019.
- [http:-5 www.gmka.gov.tr](http://5.www.gmka.gov.tr), Erişim Tarihi: 23.11.2019.
- [http:-6 www.tuik.gov.tr](http://6.www.tuik.gov.tr), Erişim Tarihi: 10.03.2020

Resmi Gazete, 24 Mart 2018. Sayı: 30370. Tebliğ No: 2018/12.

Resmi Gazete, 06 Aralık 2012. Sayı: 28489. Tebliğ No: 2012/12.

EKLER

EK-A Mülakat Formu

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS “SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞME AÇISINDAN GÜNEY MARMARA GENÇ ÇİFTÇİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” MÜLAKAT FORMU

AÇIKLAMA

Bu araştırma Balıkesir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Uğur ÇOBAN’ın tez mülakat formu olup Prof. Dr. Süheyla SARITAŞ’ın danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın genel amacı *sosyo-kültürel değişimin Güney Marmara genç çiftçileri üzerindeki etkileri* ile ilgili bilgi ve anlayışımızı geliştirmektir. Bu araştırmada elde edilecek bilgiler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Araştırmaya katılan katılımcıların gerçek isimleri ve kimlikleri kullanılmayacaktır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek ve samimi bilgiler vermesi çok önemlidir. Bu araştırmaya katılımınız sizin için herhangi bir risk teşkil etmemektedir. Mülakatımız 30-40 dakika sürecek ve bu sürede cevaplarınız sizin de onayınız olması halinde ses kaydına alınacaktır. Mülakat talebimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1. Öncelikle lütfen kendinizden biraz bahseder misiniz?

- Kaç yaşındasınız?
- Eğitim Durumunuz nedir?
- Hangi ilde yaşıyorsunuz?
- Mesleğiniz nedir?
- Aylık ortalama geliriniz nedir?

2. Biraz da aileniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

- Medeni durumunuz nedir?
- Evliyseniz eşinizin eğitim ve istihdam durumu?
- Çocuğunuz var mı?
- Ebeveynleriniz yaşıyor mu?
- Ebeveynlerinizin mesleği nedir?
- Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Şimdi bir çiftçi olarak hakkınızda biraz daha detaylı bilgi edinmek istiyorum.

B- ÇİFTÇİLİK DENEYİMLERİ ÜZERİNE SORULAR

3. Çiftçi olmaya nasıl karar verdiniz?

- Ne kadar zamandır çiftçilik ile uğraşıyorsunuz?
- Çiftçilik günlük hayatınızı ve ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?
- Çiftçi olmaktan memnun musunuz?

4. Bir çiftçi olarak ne üretiyorsunuz?

- Ürünlerinizi nasıl pazarlıyorsunuz? (toptan, perakende vs.)

5. Geleneksel mi, yoksa yenilikçi mi üretim yapıyorsunuz?

- Üretim alanlarınızda tarımsal teknolojinin yeri nedir?
- İlaç ve gübre kullanıyor musunuz?

6. Çevrenizdeki diğer çiftçilerden farklı olarak uyguladığınız bir yöntem var mı?

7. Çiftçiliğin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

8. Sürdürülebilir tarım hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Çevrenizde uygulayan var mı?

9. Organik tarım hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Güney Marmara Bölgesi'nde bu üretim modeli uygulanabilir mi?

10. Çiftçilik mesleğini kimlerle birlikte icra ediyorsunuz?

- Aileniz süreçlere dahil oluyor mu?

- Çalışanınız var mı?

C- SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞME ÜZERİNE SORULAR

11. Sizce sizden önceki çiftçi nesillere bir göre farklılığınız var mı?

- Diğer çiftçilerle olan sosyal ilişkileriniz nedir?

12. Sosyal medya kullanıyor musunuz?

- Hangi sosyal medya alanları?

- Günlük çiftçilik uğraşlarınız hakkında sosyal medyada paylaşım yapıyor musunuz?

13. Kültürel değişkenler sizi nasıl etkiliyor?

- Çiftçilik ile ilgili televizyon ve diğer yayın organlarını takip ediyor musunuz?

- Çiftçiliğin kültürel alana katkısı sizce nedir?

14. Kent kültürü hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Gelecekte şehir merkezinde yaşama planlarınız var mı?

